Mustaqil gazeta
HURRIYAT
№47 (251)
2001-yil
5–11-dekabr
1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan
Har chorshanba kuni chop etiladi

Конституция

КАМОЛОТ ПИЛЛАПОЯСИ

Конституция миллат равнақининг, жамият ҳуқуқий тараққиётининг пойдевори, ҳуқуқий давлатнинг туб негизидир.

У қонунларни адолат билан суғорадиган дунёвий, халқчил манбадир. Бир сўз билан айтганда, туғилажак қонунларнинг мезонидир. Асосий қонун остида уюшган инсонларнинг келажак сари интилишини конституциявий камолот десак муболаға бўлмайди.

Конституциявий камолот – янги тузум аъзоларининг ҳуқуқий жиҳатдан улғайиши, конституция ва унинг ғоялари остида бирлашиши унинг кейинги тақдирини белгилашидир.

Тилга олинган камолот ғоявий жиҳатдан кенг тушунча бўлиб, у комил инсонга хос фазилатларни , қадриятларни ўзида қамрайди. Тўғри, ривожланишнинг бир қанча мезон ва омиллари мавжуд. Аммо айнан ҳуқуқий барқарорликни амалга ошириш учун хизмат қиладиган энг асосий омиллар саноқлидир. Бу омилларнинг фаоллиги билан қонун устуворлигига эришилади. Биз уларни умумлаштириб қуйидаги фаслларга бўламиз:

Биринчиси, бу инсон омили масаласидир. Асосий қонун талабларининг инсон эрки ва хоҳиши билан уйғунлиги. Конституцияни амалга ошириш, уни бинойидек қарор топиши учун унда халқ иродаси олий даражада эътиборга олиниши керак. Шунингдек, инсон ҳаёти ва манфаатларининг устуворлиги ҳуқуқий жиҳатдан мустаҳкамланган бўлмоғи лозим. Қачонки Конституция инсон иродаси билан ҳамоҳанг бўлсагина, инсон уни ҳурмат қилади, ортидан эргашади, талабларини сўзсиз бажаради.

Иккинчиси, бу сифат омилидир. Конституциянинг мазмун ва моҳияти сифат жиҳатидан етук ва мукаммал бўлмоғи лозим. Бу мукаммаллик аввало Конституцияни дунёвий ҳуқуқ талабларига жавоб беришидир. Шунингдек, у фуқароларнинг урф-одатлари, анъаналари инобатга олингани билан ҳам қадрлидир.

Учинчиси, миллий мафкура масаласи. Жамият қанчалик етук тарзда қарор топар экан, конституциявий камолот ҳам шунчалик юксак бўлади. Айни пайтда конституциявий камолотни ҳуқуқий давлатчиликка асосланган жамият камолотисиз тасаввур қилиш қийин. Улар бир-бири билан чамбарчас боғлиқдир. Чунки жамият камолотининг ҳуқуқий асоси Конституцияда мустаҳкамланади. Ўзбекистон Республикасида мулкчиликнинг хилма-хиллиги, мулкдор бўлишнинг ихтиёрийлиги ва чекланмаганлиги (53-54-моддалар) каби нормаларда мустаҳкамланган. Бу эса мустақиллигимизнинг миллий мафкураси биронта фуқаронинг манфаатига зид эмаслигининг исботидир. Шунингдек, миллий истиқлол мафкурасида ижтимоий ҳамкорлик ғояси алоҳида ўрин тутади. Ўзбекистон Республикасида фуқароларнинг ўз конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларини амалга ошираётганларида бошқа шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликка путур етказмасликлари лозимлиги, аксинча, уларни ҳурмат қилишга мажбурлиги (48-модда), Ўзбекистон Республикаси фуқароси ва давлат бир-бирига нисбатан бўлган ҳуқуқ ва бурчлари билан ўзаро боғлиқлиги (19-модда ва ҳоказолар) қонунан мустаҳкамланган.

Конституциямиз мустақиллигимизнинг мевасидир. Шундай экан, миллий истиқлол мафкурасини халқимиз онгига сингдиришнинг бош воситаси Конституция бўлмоғи лозим.

Тўртинчиси, ижтимоий адолат омили. Ўтмишдаги конституциялар ғоявий, назарий жиҳатдан ҳам, амалий жиҳатдан ҳам ижтимоий адолат ғояларига содиқ бўлганида «пахта иши», «ўзбеклар иши» деган ноҳақ бўҳтонлар халқимиз бошига ёғдирилмас эди. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси бундай тухматларни истиқлолнинг илк даврлариданоқ бартараф эта олди. Айнан шу Қомусимиз миллатимиз корига яраб, унинг дардига дармон бўла бошлади. Халқимизга нисбатан уюштирилган тажовузларни ноқонуний ва асоссиз эканлигини исботлади. Конституциямиз ижтимоий адолат ғояларини юқори кўтаради ва уни ўзига қалқон қилади. Ваҳоланки, халқ камолотининг поёни ижтимоий адолат ғоялари билан суғорилади.

Бешинчиси, маънавият омили. Конституциявий камолот бу маънавий камолотдир. Инсоннинг болалигидан тафаккур доираси Конституция нормалари билан бунёд этилиб борилиши лозим. Маънавият инсонни Конституциядан тўғри, унумли фойдаланишга ёрдам беради. Фуқаролик жамиятида Конституция ва маънавият бир-бирини ўзаро қўллаб турувчи тушунчалар бўлиб, у маънавиятнинг ҳуқуқий кафолати ҳисобланади. Шунингдек, маънавиятли бўлишлик ҳам, жамиятнинг конституциявий жиҳатдан камол топишида фаол таъсир этади.

Бизнинг Конституциямиз ана шундай юксак омиллар асосида яратилган. Жамиятнинг Конституциявий жиҳатдан камолга етиши учун арзийдиган, фуқаролар унинг билан фахрланадиган ўзига хос ҳуқуқий ҳужжатдир.

Ўткирбек МУҲАМЕДОВ,
ИИВ Академияси Конституциявий ҳуқуқ кафедраси адъюнкти, милиция катта лейтенанти

А.Абалян фотоси
— Учиб кетма-а-а!..

Иккинчи чақириқ Олий Мажлис еттинчи сессияси эртага ўз ишини бошлайди.
Муҳтарам депутатлар!
Эркин сўз минбари — "Ҳуррият"га обуна бўлишни унутмадингизми?

Дараклар

НИҲОЯТ, ТЎХТАМГА КЕЛИНДИ

Германиянинг Бонн шаҳри яқинида Афғонистоннинг янги ҳукумати масаласида ниҳоят бир тўхтамга келинди. Узоқ мунозаралардан сўнг муваққат ҳукумат таркиби аниқланди. Хабарларга кўра, у мамлакатни 6 ой давомида бошқариб туради.

Мамлакатга келгусида ким ва қай тартибда етакчилик қилишини вақт кўрсатади. Бундан қатъи назар, жафокаш Афғонистон заминида тинчлик, барқарорлик ўрнатиш сари муҳим қадам қўйилди.

ИСРОИЛ ҚАСОС ОЛМОҚЧИ

Исроил бош вазири Ариэл Шарон фаластинликлар содир этган портлашларга жавоб қайтариш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси билан навбатдан ташқари йиғилиш ўтказмоқчи.

Ўтган ҳафта охирида 3 нафар фаластинлик 25 нафар исроилликнинг ўлимига, яна бир неча кишининг жароҳатланишига сабаб бўлди. Бунга жавобан Исроил ҳарбийлари Фаластин шаҳар ва қишлоқларидаги блокадаларини кучайтирди. Фаластин ҳукумати эса Ғарбий соҳил ва Ғазо ҳудудларида фавқулодда ҳолат эълон қилди, Исломий жиҳод ва Хамас гуруҳларининг 75 нафар аъзосини ҳибсга олди.

СУД ЖАРАЁНИ БОШЛАНДИ

Швейцарияда 21 нафар сайёҳни ўлдиришда гумон қилинаётган 8 нафар киши устидан суд бошланди.

Суд сайёҳлик фирмаси вакилларини бўрон яқинлашаётгани ва сув сатҳи кўтарилишига қарамасдан сайёҳларга қайиқда сайр қилишни давом эттиришга рухсат берганликда айбламоқда.

САЙЛОВ ЯКУНЛАНДИ

Тайван президенти Чен Шуй-биан парламент сайловлари натижасини қўллаб-қувватлашга чақирди.

Хабарларга қараганда, сайловда Тайван мустақиллиги учун курашган президент Ченнинг демократик тараққиёт партияси ғолиб чиққан.

НОРОЗИЛИК

Инсон ҳуқуқлари фаоллари Зимбабве ҳукумати январда президентлик сайлови ўтказмаса, фуқаролар норозилик кампанияси бошлашини маълум қилди.

Миллий конституцион ассамблеяси (МКА) раҳбари Лавмор Мадхукунинг айтишича, агар ҳукумат МКА тузган янги конституцияни рад этса, мамлакатда омма намойишлари ва иш ташлаш ҳоллари рўй беради. МКА маҳаллий черковлар, иттифоқлар (бирлашмалар) ва бошқа гуруҳлардан ташкил топган.

Интернет хабарлари асосида
Дилнора АЗИМОВА тайёрлади

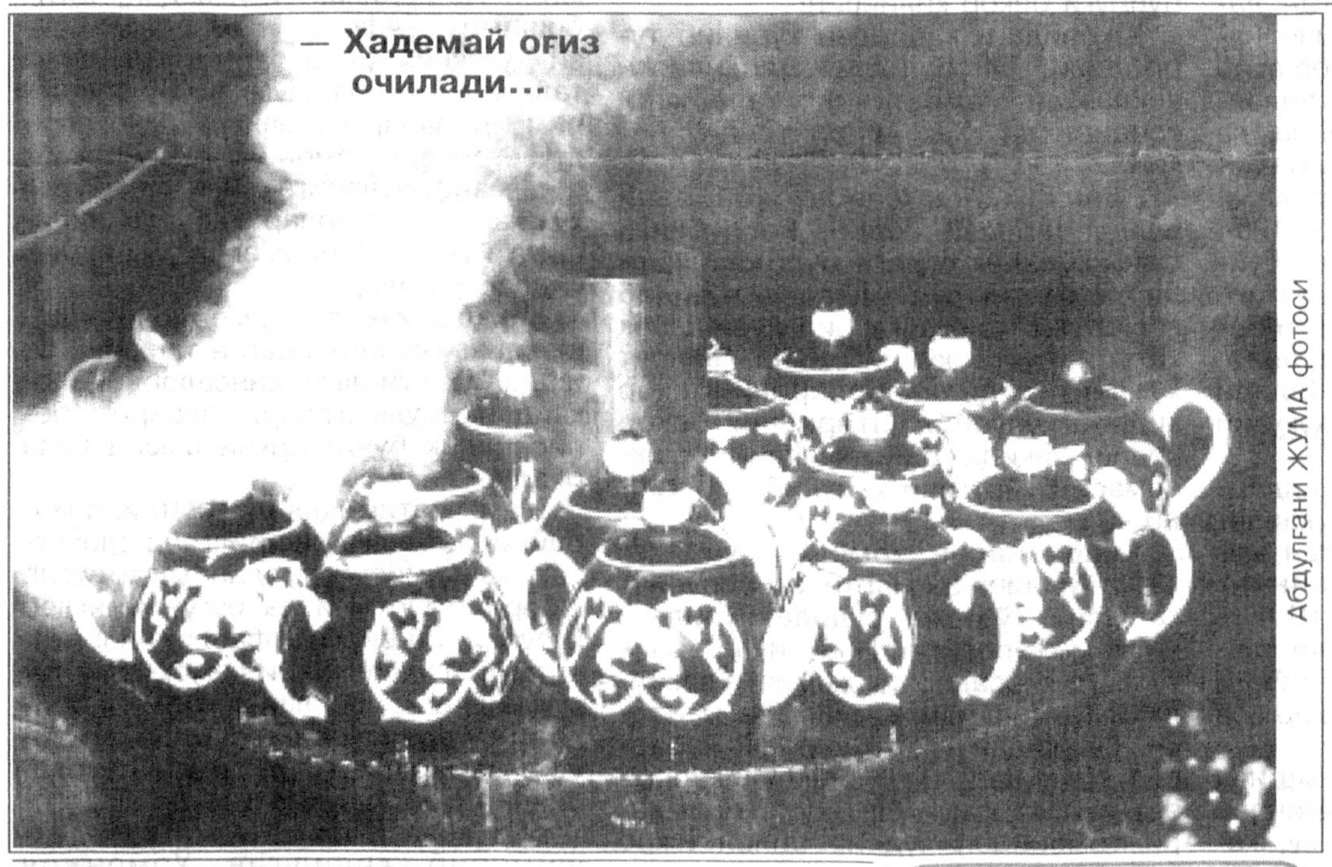
— Ҳадемай оғиз очилади...
Абдулғани ЖУМА фотоси

Рамазон

НИШОЛДА ВА... АРОҚ

Бу икки сўзни ёнма-ён ёзганимиз учун газетхонларимиздан минбаъд узр сўраймиз. Бу икки сўз бир-биридан қанчалик йироқлигини ҳам, ўзаро қовушмаслигини ҳам, умуман ғайриахлоқий эканлигини ҳам тушунамиз. Бироқ...

Кўринишдан дуппа-дуруст йигит, муборак моҳи рамазон ойи бошланиб, унинг учинчи ўн кунлиги ҳам келиб қолганидан бехабар шекилли, кайфи тарақ ҳолда нишолда сотаётган мўйсафидга яқин келиб, “Ия, нишолда чиқиб қопти-да, бобой? Бир бонка тортинг” деб чўнтагидан бешюзталик тахламни чиқарибди. Нишолда сотаётган мўйсафиднинг дили оғрибди. Ўзганинг кўнглига оғир келадиган гап айтиш ярашмаслигини билса-да, ўзини босолмабди.

— Сотилмайди, — деб кашкулнинг устини беркитибди.

— Нега сотилмас экан?! – ҳайрон бўлибди ширакайф йигит.

— Маст одамга нишолда сотилмайди! – деб гапни қисқа қилибди мўйсафид. – Шу рамазонда нишолда емасанг емабсанда!..

Шу манзарани кузатиб туриб не хаёллар олиб қочмади, афсуски, ифторликка шошаётган эдим, мўйсафидга “Яшанг, отахон!” дедиму, йўлимга кетдим. Ифторликка етиб бориб, ичкари кирдиму, ҳозиргина гузарда кўрган манзарадан баттарроқ ҳолатга рўпара келдим: дастурхонга тортилган бир неча ўн жойдаги нишолда... русароғидан бўшаган қадаҳларга солинган эди!!!

Бу қанақаси? Қандай бедодлик ахир бу?! Маданият, фаросат, дид қайда қолди, жон, юртдошлар?..

ТОМОШАБИН

ММMда

СОҒЛОМ ҲАЁТГА НИМА ЕТСИН!

Ўтган ҳафта Миллий матбуот марказида бўлиб ўтган анжуман ҳам шу кун муносабати билан ташкиллаштирилганди. Унда Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Республика СПИД маркази мутахассислари, оммавий ахборот воситалари ходимлари, шунингдек, Япония элчихонаси, Япония халқаро ҳамкорлик агентлиги, USAID, JICA ва бошқа нодавлат ташкилот вакиллари иштирок этишди.

СПИД ҳозирги кунда шу даражада авж олиб кетдики, сўнгги пайтларда ушбу вирус билан касалланган беморлар сони дунё миқёсида 100 миллиондан ошиб кетди. Биргина 2001 йилнинг ўзида мазкур улкан рўйхатга яна 6,5 миллион бемор қўшилгани ва уларнинг 700 минги болалар экани ҳам инсониятга огоҳлик чақириғи бўлса, ажаб эмас. СПИДга чалинган беморларнинг асосий қисми Африка давлатлари — Эфиопия, Замбия, Гана, шу билан бирга Бразилия (Жанубий Америка), Таиланд (Осиё) ҳиссасига тўғри келади.

Қанчалик ёқимсиз бўлмасин, шуни айтиш кераки, бу касаллик мамлакатимизга ҳам бегона эмас ва у билан касалланганлар онда-сонда бўлса-да учраб қоляпти. Анжуманда Республика СПИД маркази раҳбари Мумтоз Ҳакимов бу борада қилинаётган ишлар ва бугунги ҳолат ҳақида маълумот берди. Мамлакатимизга касаллик вируслари 12 йил аввал хорижлик талабалар орқали кириб келган экан. Ҳозирда ушбу касаллик бўйича рўйхатга олинган 500 дан ортиқ беморнинг 40 таси чет эл фуқароси ҳисобланади. Шунингдек, М.Ҳакимов ўз сўзида МДҲ давлатлари орасида биринчи бўлиб, Ўзбекистонда касалликни даволаш бўйича ишонч пунктлари очилгани ва уларнинг сони 114тага етгани, шу билан бирга профилактик марказлар, махсус лаборатория, шифохоналар ҳам вирусга чалинганларни даволаш билан шуғулланаётганини алоҳида таъкидлади.

Мутахассисларнинг фикрига кўра, республикамиздаги СПИД билан касалланган беморларнинг асосий қисми Янгийўл шаҳрида истиқомат қилар экан. Анжуманда иштирок этган Янгийўл шаҳар ҳокими Зафар Файзуллаев бунинг сабаб, оқибатлари, касалликнинг олдини олиш бўйича олиб борилаётган чора-тадбирлар ҳақида сўзлади.

Собиржон ЁҚУБОВ

Мактуб

ШИКОЯТ ЭМАС, ТАКЛИФ

Тошкент Қурилиш коммунал касб-ҳунар коллежи пойтахтимизнинг Маннон Уйғур кўчасида жойлашган. Биз шу коллежда таҳсил оламиз. Дарсларимиз эрталаб соат 8.30 да бошланади. Лекин охирги пайтда ўқувчиларнинг дарсга кечикиб келиши одатга айланиб бораётир. Нега дейсизми? Сабаби оддий: коллеж ўқувчиларининг йўлини яқин қиладиган яккаю ягона 46-йўналишда қатнайдиган автобус (18-автокорхонага қарашли) “жамоли”ни эрталаб соат 7.50 да бир кўрсатади-ю, шу кетганча кейингиси 8.30 да келади.

Шу транспортда қатнайдиган ўқувчилар дарсларга кечикиб келишимиз сабабли дакки эшитавериб, ҳар гал маъмуриятга тушунтириш хати ёзиб беришимизга тўғри келади.

Дарсларга кечикиб келганимизни ҳам, дакки эшитганимизни ҳам қўя турайлик, дарслар тугагач соатлаб уйимизга етолмаганимиз яна бир ташвиш. 35, 46, 53-йўналишлар бўйича қатнайдиган автобуслар ҳаммада ойлик чипта бор, деб икки бекат тўхтамай ўтиб кетишгани ажабланарли ҳол. Ахир, ойлик чиптасини осмондан “текин”га ташламасалар керак.

Мана, қиш фасли ҳам келиб, совуқ кунлар бошланди. Қачонгача бу аҳвол давом этаркин? Эҳтимол, биз тилга олган 18-автокорхона маъмурияти бу аҳволни билмаслар. Шароит қай даражада бўлмасин, биз яхши касб эгаси бўлиб етишимиз учун яхши билим олишимиз шарт. Буни барчамиз яхши ҳис этамиз. Бунинг учун, албатта ўз вақтида ўқишга келиб-кетишимиз зарур.

P.S. Бизнинг бу мактубимизни шикоят, деб тушунмасликларини истаймиз. Таклифимиз шуки,18-автокорхона маъмурияти мавжуд аҳволдан тегишли хулоса чиқаради деб умид қиламиз.

Ўўғ-э!
Омадлининг хўрози туғибди...

НАҚЛ
Эҳтиросларни қонун енгган мамлакатдагина эрк бўлиши мумкин.
А. ЛАКОРДЕР

Тадбир

ИККИ КИТОБ ТАҚДИМОТИ

“Шаҳидлар хотираси” хайрия жамғармаси кейинги пайтда бир қатор китобларнинг дунёга келишида бош-қош бўлмоқда. Миллий матбуот марказида бу сафар таниқли ва фидойи тарихчи олим Рустамбек Шамсутдиновнинг “Истиқлол йўлида шаҳид кетганлар” ҳамда мазкур муаллифнинг ёзувчи Ҳабибулло билан ҳамкорликда яратган “Елқин” тарихий романи кенг жамоатчилик ҳукмига ҳавола этилди. “Шарқ” нашриёт-матбаа компанияси Бош таҳририяти томонидан нашр этилган ушбу икки китобнинг биринчисида ҳурматли тарихчи олим андижонлик 24 нафар шахснинг руҳини шод этган бўлса,

тарихий роман марказига она ватан озодлиги йўлида курашган, чор Русияси босқинчиларига қарши курашларда 34 ёшида шаҳид кетган саркарда Мулла Алимқул образи олинган.

Китоб тақдимоти баҳонасида йиғилган зиёлилар, тарихчи ва адабиётшунос олимлар, шаҳид кетганларнинг фарзандлари “Шаҳидлар хотираси” жамғармаси олиб бораётган ғоятда фойдали тадбирларни таъкидлаган ҳолда, ушбу мавзуда амалга оширилаётган, хусусан, тарихий манбаларни ўрганиш, уларни оммалаштириш билан боғлиқ муаммолар хусусида фикр алмашдилар.

Нилуфар ПИРМАТОВА

Обуна—2002

Махмуд САЪДИЙ, адабиётшунос:
— "Ҳуррият"га обуна бўлсангиз янглишмайсиз! Чунки "Ҳуррият" газетхон тарафидаги газета...

Эътироз

КИМ АЙБДОР?

Камина Тошкент шаҳар “Матбуот тарқатувчи” уюшмасининг 353-киоскасида газет-журнал сотаман. Республикамизнинг вақтли матбуотини — газета ва журналларни баҳоли қудрат аҳолига тарқатмоқдамиз. Таҳририятингизга мактуб йўллашимнинг боиси шундаки, баъзи ўринларда газеталарнинг мақола ва теледастурларини чоп этишда англашилмовчиликлар рўй беряпти. Оқибатда кўпчилик газетхонлар бизни айблашади. Гўёки, кўра-била туриб, биз хато газеталарни олаётган эмишмиз.

Шу йилнинг 23 ноябрида кўпчилик газеталар қатори “Говорит и показывает Ташкент” газетаси ҳам 24 ноябрдан 29 ноябргача бўлган ҳафталик теледастурни чоп этганди. Афсуски, рус тилида чоп этилган теледастур октябрь ойининг дастури, яъни эски дастур экан.

Биз, албатта, газетани сотдик. Газетхонлар эса дўконларимизга норозилигини билдириш учун келаверишди. Одамларнинг феъли ҳар хил. Бирови мулойим, бирови қизиққон. Хуллас, таъна-ю дашномларнинг остида қолиб кетдик. Гўёки, биз газетани алдаб сотаётганга ўхшаб қолдик.

Журналистларнинг меҳнати машаққатли эканини биламан. Қолаверса, бу каби англашилмовчилик газетчиликда бўлиб туради. Демоқчи бўлганимки, таҳририят ходимлари янаям пухтароқ, ҳушёррок ишласалар фойдадан холи бўлмасди.

Маҳкам ҚЎЧҚОРОВ,
353-дўкон сотувчиси

Танқид

ТАДБИРКОР СИНДИ

Ёхуд ечими вилоят ҳокимлиги мутасаддиларига қараб қолган муаммо

Доно халқ бисотида зўр бир нақл бор: "Туя бир танга, қани бир танга? Туя минг танга, мана минг танга!" Буни қаранг-а, бугун замон шу қадар ўзгардики, минг йиллик ақидалар ҳам айни куннинг қаричига тўғри келмай қолаяпти. Чунки бугун туянинг нархи эгасининг эпчиллигига боғлиқ-да.

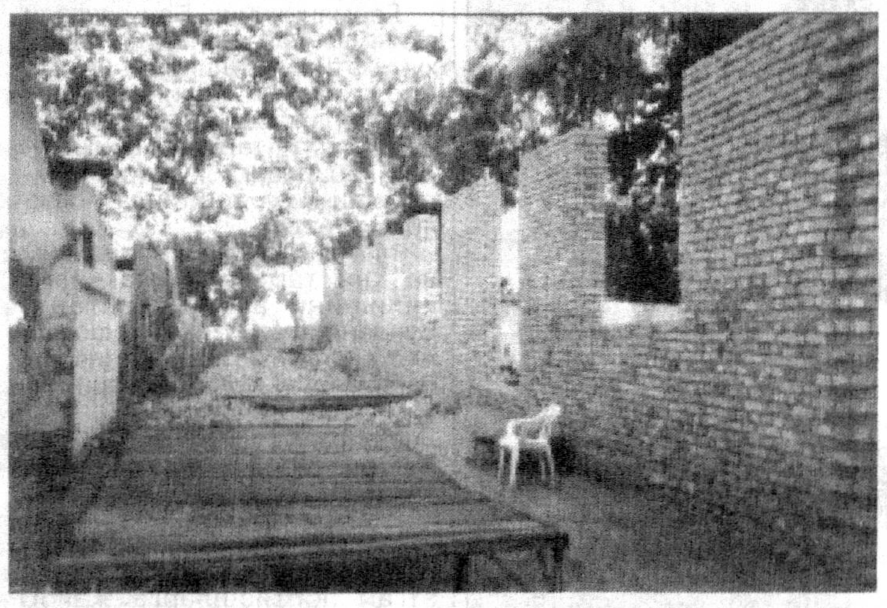

Йўлини топган одам "туя"сини мингга эмас, икки минг тангага ҳам пуллаяпти. Йўлини тополмаган эса...

Бундан саккиз ой илгари Фарғонанинг Қувасида яшовчи тадбиркор Олимжон Каримовга "туя минг танга" десангиз, "мана минг танга" дерди. Агар шу кеча-кундузда унга бориб, "туя бир танга" десангиз, "туянгни бошимга урамanми?" дейди. Сиз ҳайрон бўлманг, уни тўғри тушунинг. Чунки сиз ҳам минг тангага "туя" сотиб олсангиз-у, топганингизни туя қилиб кетишса, ҳасратингиздан ана шундай қуюқ чанг чиқарди. Бу ҳасратнинг тарихи эса мана бундай.

Маълумки, мамлакатимиздаги иқтисодий ислоҳотлар деганда биз кўпроқ хусусийлаштириш жараёнини тушунамиз. Чунки иқтисодий ривожланишнинг энг самарали воситаси мулкка эгалик шакли эканини бугун кўпчилик англаб етди. Кейинги йилларда одамларимизнинг мулкка бўлган муносабати ўзгарди. Бу эса ўз-ўзидан иқтисодий ўсишни ва соғлом рақобатни келтириб чиқармоқда.

1998 йил Қува шаҳри марказида жойлашган Қува умумий овқатланиш идорасига қарашли 1-сонли ошхона мажмуаси ҳам ана шундай янгиланиш жараёнлари маҳсули ўлароқ, фуқаро Насиба Каримова номига хусусийлаштирилган эди. Орадан икки йил ўтиб,яъни 2000 йилнинг май ойида бу ошхона мажмуаси давлат нотариал идораси орқали ишончнома тузилиб, тадбиркор Олимжон Каримов томонидан сотиб олинди. Олимжон ака ўша кундан бошлаб оғзи қулоғида, кечани-кеча, кундузни-кундуз демай ишга киришди. Халқ билиб айтган экан, "Эскини ямаб, эсинг кетади". Лекин Олимжон аканинг "эси" кетмади, фақат бир ярим миллион сўм пули кетди, холос. Ошхонанинг барча хоналари тўлиқ таъмирланди. Овқатларнинг сифати яхшиланди. Хуллас, тадбиркор бисотидаги барча имкониятларини мижоз "ови"га қаратди. Албатта, бу саъй-ҳаракатлар мевасиз қолмади. Тез орада ошхонага хўрандалар танда қўйди. Энди ошхонани маҳалланинг, гузарнинг қари-қартанглари баҳузур гурунглашиб ўтирадиган гўшага айлантириб олишди. Ошхонанинг бозори юришганидан юришди. Бироқ...

Кунлардан бир кун ошхонанинг рўпарасига иккита бульдозер трактори ва бир неча пўрим кийинган, басавлат кишилар келишди. Улар нималарнидир узоқ гаплашдилар. Сўнгра тракторлар ер текислашга тушди. "Катталар" эса ҳаворанг машиналарида жой-жойларига кетишди. Кутилмаган ташрифдан Олимжон аканинг кўнгли ёмон алағда бўлувди-я!..

Эртаси куни маҳаллий ҳокимият томонидан Олимжон акага ошхонани бузиш ҳақида кўрсатма берилди. Сабаби, ошхонанинг рўпарасида "Она ва бола" реабилитация маркази қурилиши кўзда тутилган экан!

Кейинчалик маълум бўлишича, буйруқ сал юқоридан — вилоят ҳокимлигининг қурилиш ва ободонлаштириш бошқармасидан юборилган экан. Ҳалиги ҳаворанг машиналарда келиб-кетганлар ҳам вилоят ҳокимиятининг мутасаддилари экан. Хуллас, Олимжон ака бундан атиги 7-8 ой илгари бир ярим миллион сўм пул сарфлаб таъмирлаган ошхонани яна пул сарфлаб бузишга мажбур бўлди.

Шу ўринда тағин бир воқеани айтиб ўтмасак бўлмас. Олимжон акамиз ошиғи олчи пайтларда бир нонвойга ҳам ошхона биқинидан нон ёпиб, тирикчилик қилиб туришига рухсат берганди. Бугунга келиб эса нонвой оғайнимиз ерга эга чиқиб қолди. Энди Олимжон Каримов бошини минг тошга урмасин, нонвой, ер меники, деб тураверади. Бу ҳақда "янги хўжайин" идорама-идора шикоят ёзавериб, О.Каримовни ҳоли-жонига қўймайди.

Қизиғи шундаки, ошхона мажмуасини бузиш учун бирор-бир ташкилот ҳеч қандай ҳужжат расмийлаштирмай ва бу иморатлар учун пул тўлаш кафолатини олмай бузиб юборилди. Ваҳоланки, бу ошхона Қува тумани давлат кадастри бўлимининг 1999 йилнинг октябрь ойида рўйхатидан ўтказилган ва берилган паспорти бўйича 2 миллион 127 минг сўмлик қийматга эга эди.

Хўш, энди бу зарарни ким тўлайди?

Олимжон аканинг ана шу саволга жавоб излаганига ҳам мана тўққиз ой бўлаяпти. У шу ўтган вақт ичида мутасаддиларга бир неча марта мурожаат ҳам қилди. Лекин мутасадди раҳбарлар сукут сақлашдан нарига ўтишмаяпти. Бу ҳам етмаганидек, ҳозирда вайрона ҳолида ётган ана шу ошхонани қайта қуриш учун ҳам рухсат беришмаяпти.

Энди бошдан дўппини олиб, би-ир ўйлаб кўринг. Ошхонанинг қиймати 2 миллион 127 минг сўм бўлса, унга бир ярим миллион сўм пул сарфланиб, таъмирлаб ишга туширилган бўлса (жами 3 миллион 627 минг сўм), ошхонадан (ишлаган вақтида) ҳар куни 50 минг сўмлик тушум келиб турган бўлса (бу тушумнинг саккиз ойлиги бир неча миллионни ташкил қилади), биров шунча маблағидан ажралиб қолса-ю, унга ҳеч ким жавоб бермаса. Қолаверса, фуқаронинг ҳақ-ҳуқуқи ҳақида кўп гапирилаётган ҳозирги кунларда айрим мутасаддиларнинг лоқайдлиги важидан бир инсоннинг шунча мулкидан ажраб чапак чалиб қолавергани бировни қизиқтирмагани ажабланарли.

Дарвоқе, Олимжон ака бугун бир нарсага ҳайрон. Аслида ошхона мажмуаси "Она ва бола" реабилитация маркази қурилиши муносабати билан унинг атрофини ободонлаштириш, кўркамлаштириш мақсадида бузиб ташланган эди. Ваҳоланки, ободонлашиш тугул, бугунги кунда ошхона бутунлай вайрона ҳолда ётибди. Таъбир жоиз бўлса, вайроналар "Она ва бола" реабилитация марказидек гўзал мажмуанинг ҳуснига доғ бўлиб турибди. Тадбиркор Каримовнинг нияти эса ушбу доғни чиройли, замонавий бино билан алмаштириш... Бизнес-режа тайёр, қурилиш лойиҳалаштирилган.

Аммо айни хайрли ишга рухсат йўқ!.. Нега?

Абдураҳмон ТАШАНОВ,
"Ҳуррият" мухбири

Талаб

МУЛКДОРНИНГ ПУЛИНИ КИМ ҚАЙТАРАДИ?

Йўлдош ИСМОИЛОВ

Ҳақиқат эгилади, аммо синмайди, деган нақл бор халқимизда. Лекин ўша ҳақиқатни топиш учун қанча вақт керак? Бир йилми, беш йилми, балки инсоннинг умри етмай қолса-чи? Ҳадеб эгилаверган одам букри бўлиб қолиши чатоқ-да! Ҳақиқат излаб чеккан азобларингиз, совурилган асабларингиз, йўқотган соғлиғингиз, оилангиздаги нотинчлик, буёғини қўяверасиз. Тақдирнинг бу синовларига бардош беролмайдиганлар ҳам йўқ эмас. Фақат иродаси метиндек мустаҳкам, имони, эътиқоди бутун, ҳақиқат йўлида ҳар нарсага тайёр бўлган инсонларгина бундай азоб-уқубатларни, сарсон-саргардонликларни енгиб ўта оладилар. Жамиятимизда ана шундай инсонлар борлиги кишини қувонтиради, келажакка ишонч билан қарашга умид уйғотади.

1993 йилнинг 31 августида Ўзбекистон Республикаси давлат мулкини бошқариш ва хусусийлаштириш қўмитасининг Андижон вилоят ҳудудий бошқармаси буйруғига асосан Вилоят савдо-саноат концернига қарашли Андижон шаҳар саноат комбинати давлат тасарруфидан чиқарилиб, хусусийлаштирилди. Тегишли комиссия ҳужжатларни тайёрлаб, 12 миллион 871 минг Россия рубли миқдорида нарх чиқарилди. Шунинг 8 миллион 159 минг рублини корхона директори Ў.Йўлдошев, С. Иминова, У.Йўлдошев ва концерн ходими М.Салоҳиддинов нақд пул билан тўладилар. ДМҚ (Давлат мулк қўмитаси) ҳудудий бошқармаси томонидан янги ташкил этилган хусусий корхонага давлат ордери берилди. Шу тариқа комбинат ўрнида "Ипак йўли" масъулияти чекланган жамият фаолият кўрсата бошлади.

Орадан икки ой ўтди, Савдо-саноат концерни раҳбари О.Содиқов жамият раиси Ўрмонжон Йўлдошевни ҳузурига чақириб, корхонага тегишли бўлган клуб биноси ва ишлаб чиқариш майдонининг бир қисмини янги ташкил этилган "Савдо уйи"га ижарага бериб туришни сўради. Ў.Йўлдошев бевосита раҳбари бўлган кишининг гапини икки қилолмай, рози бўлди.

Баъзан ўзгага яхшилик қилиб, раҳмат эшитиш ўрнига, маломатга қолиб ўтириш ҳам ҳеч гап эмас экан. Ўрмонжон ака худди шундай ҳолатга тушди! "Савдо уйи" раҳбарлари фойдаланиб турган жойларига ижара ҳақи тўламаётганлари етмагандек, ҳе йўқ-бе йўқ концерн бошлиғи кўрсатмаси билан бу жойларни ўзларига ўтказиб олишди. Буёғи неча пулдан тушди?!

Хусусийлаштириш бошланган дастлабки йилларда хато ва камчиликларга йўл қўйилганлигини инкор этиб бўлмайди, албатта. Андижон вилояти ДМҚининг 1994 йил 13, 19 ҳамда 25 апрелида ўтказилган йиғилишларида ҳам ана шу хусусда сўз юритилди. Сўнг эса Вилоят ДМҚи 1994 йил 31 майдаги 189-рақамли буйруғи билан "Ипак йўли" жамиятига берилган 1323-рақамли ордерни бекор қилди. Бошқачароқ айтганда, ўзлари чиқарган буйруқни ўзлари йўққа чиқарди. Хўш, бунга ҳуқуқий асос бормиди?

Ўша 1994 йилнинг 31 майидаги буйруқда хусусийлаштириш жараёнида камчиликларга йўл қўйган маҳаллий саноат бошқармасининг масъул ходимлари Х.Хотамов, Ш.Луқмоновга маъмурий чора кўриш тавсия этилди. Вилоят ДМҚи бўлим бошлиғи А.Шолагин ва бошқалар эса қаттиқ огоҳлантирилди.

Қилғиликни қилган, ўз ишига масъулиятсизлик билан қараганлар ана шундай жазоланди. Улар-ку, жазоланди, лекин Ўрмонжон Йўлдошевнинг ҳанузгача давом этиб келаётган сарсон-саргардонлиги бошланди.

Шу ўринда савол туғилади. "Ипак йўли" жамиятини хусусийлаштириш жараёнида йўл қўйилган камчиликларни тузатиш мумкин эмасмиди? Албатта, бунинг иложи бор эди. Лекин буни хоҳлашмади. Ваҳоланки, ўша йилларда вилоят маҳаллий саноат бошқармасига қарашли деярли барча корхоналар ўша маъмурий жазо олган масъул ходимлар иштирокида хусусийлаштирилган. Ажабланарли томони шундаки, биргина "Ипак йўли" жамиятини хусусийлаштириш жараёнида баъзи нуқсонларга йўл қўйилганлиги аниқланган. Бунга нима дейсиз?

Ана шундан кейин "Ипак йўли" вилоят хўжалик судига мурожаат этишга мажбур бўлди. Суд 1994 йил 15 августида бу ишни кўриб чиқиб ҳар иккала томоннинг даъволарини, тўпланган материалларни атрофлича ўрганиб хусусий мулк дахлсизлигини ёқлаб қарор чиқарди. Бундан норози бўлган савдо-саноат концерни шикояти асосида бу иш 1994 йилнинг 28 ноябрида ҳамда 1995 йилнинг 18 январида вилоят хўжалик судида яна икки марта қайта кўриб чиқилди. Жумладан, Андижон вилоят хўжалик судида назорат тартибида чиқарилган қарорда шундай дейилади: "Масъулияти чекланган "Ипак йўли" жамиятининг шикоят аризаси қаноатлантирилсин ва Андижон шаҳар Колхозная кўчаси, 4-уйда жойлашган барча бинолар "Ипак йўли" жамиятининг асосий воситаси ҳисоблансин ва унинг балансига киритилсин. Андижон вилояти давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш қўмитасининг 31 август 1993 йилдаги 293-сонли буйруғига берилган 1323-сонли "Ипак йўли" жамиятининг мулкий ҳуқуқларини тасдиқловчи муваққат давлат ордери ҳақиқий деб ҳисоблансин".

Андижон вилоят ДМҚининг 1994 йил 31 майидаги 783-сонли "Андижон саноат комбинатининг хусусийлаштирилишида мулкий низолар келиб чиққани сабабли ҳужжатларни қўшимча ўрганиб чиқиш ҳақидаги буйруғи бекор қилинсин!"

Юқоридаги қарордан кўриниб турибдики, "Ипак йўли" масъулияти чекланган жамиятининг талаблари қондирилди. Ҳақ қарор топди. Лекин...

Вилоят савдо-саноат концерни бундан норози бўлиб, Республика Олий хўжалик судига мурожаат қилди. Нуфузли суд идораси чўзилиб келаётган можарога бир кўришдаёқ қатъий нуқта қўйди. Яъни, вилоят хўжалик суди қарорларини бекор қилиб, хусусийлаштиришни бекор қилиш ҳақида ДМҚ ҳудудий бошқармаси буйруғини қонуний деб топди.

Ажабланарли томони шундаки, 1995 йилнинг 29 мартида Республика Олий хўжалик судида кўрилган мулк можаросига "Ипак йўли" очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти вакиллари таклиф ҳам қилинмади. Ҳаттоки, бу ишдан улар бутунлай хабарсиз қолдилар. Нуфузли суд қарори эса вилоят ҳуқуқ тартибот ходимлари томонидан зудлик билан ижро этилди.

Табиб табиб эмас, бошидан ўтган табиб, деб бекорга айтилмаган экан. Идорама-идора юравериб "салкам юрист"га айланиб кетган Ўрмонжон Йўлдошев билан гаплашсангиз ҳасратидан нафақат тутун, олов чиқиб кетади.

— Шунча меҳнат, маблағ, вақт кетгани, асабларим ишдан чиққанига сира чидолмаяпман. Юристлар билан баҳслашавериб, ўзим ҳам қонунларни, давлат идоралари ҳужжатларини яхшигина тушунадиган бўлиб қолдим, — дейди у. — Олий хўжалик судининг масалага бирёқлама ёндашганлигини сира ҳазм қилолмаяпман. Бизни дастлаб ўз буйруғи билан мулк эгалари сафига қўшган, орадан маълум муддат ўтгач, яна бир буйруқ билан кўчага ҳайдаб қўяётган бошқарманинг камчиликларини тўғрилаш ўрнига, унинг ҳаракатини қонуний деб ўтирса, додимизни кимга айтамиз?!

Бундан ташқари ўлкамиздаги иқтисодий ислоҳотларнинг, хусусийлаштиришнинг келажагига ишониб, мен билан бирга пул тўлаган Саодатхон Иминова, Улуғбек Йўлдошевларнинг олдида менинг ҳам юзим шувут бўлиб қолди. Ҳар сафар давлат банкига топширган пулларини сўраб уйга келишганда, ўзимни қўйгани жой тополмай қоламан. Ўзимнинг ҳақиқат излаб эзилиб юрганим етмаганидай, бунга ҳам жавоб беришим керак.

Шу ўринда ҳақли савол туғилади. Республика Олий хўжалик судининг қароридан сўнг 210 киши меҳнат қилаётган жамоада аҳвол ўзгардими? Уларнинг тақдири нима бўлди? Мулк шакли ўзгариб, давлат тасарруфига ўтказилгандан сўнг бу жамоа бор-йўғи аранг бир йил ишлади, холос. Сўнг корхона ёпилди. Ускуналар талон-тарож бўлиб кетди.

Ўрмонжон Йўлдошев эса 6 йилдан буён Олий хўжалик судига, Республика прокуратурасига кўп бор ёзма равишда мурожаат қилди. Бироқ ҳанузгача масала қайта кўрилмаяпти. У киши эса шунча йилдан буён ҳақиқат излаб пешонасини урмаган эшик қолмади ҳисоб. Хўш, Ўрмонжон Йўлдошевга ҳеч бўлмаганда, пешона тери билан топилган 8 миллион 158 минг рубль пул, жамиятдаги хом ашёлар ва бошқа маҳсулотлар қайтариб берилиши керак эмасмиди? У кишига етказилган маънавий зарарнинг ўрнини қоплаш ҳақида-ку, гап юритиш ҳам ортиқча.

2001 йилнинг биринчи ярим йиллигида мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва иқтисодий ислоҳотларнинг боришини баҳолашга бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисида Президент сўзлаган нутқида бу ҳақда куюниб гапирдилар. Жумладан, Юртбошимиз, "Афсуски, амалдаги баъзи ҳуқуқий ҳужжатларимиз турлича талқин қилиниши мумкин. Бу эса айрим идоралар ва маҳаллий ҳокимият органлари томонидан тадбиркорлар манфаатларига зиён етказувчи ҳужжат ва қарорлар қабул қилинишига йўл очиб бермоқда", дея таъкидлаб ўтдилар.

Нақадар ҳақ гап! Ўрмонжон Йўлдошевнинг бошига тушган ташвиш, бу ишда йўл қўйилган сансалорлик, лоқайдлик, мулк эгалари тақдирига beписандлик бунга ёрқин мисол бўла олади.

Мамлакатимизда ўтган 10 йил мобайнида амалга оширилган ислоҳотлар ҳаётимизни тубдан ўзгартириб юборди. Юртимизда бугун минглаб хусусий тадбиркор фаолият юритаяпти. Буларнинг бари демократик тамойилларга асосланиб олиб борилаётган адолатли ва халқпарвар сиёсат самараси эканлиги шак-шубҳасиздир. Хусусийлаштиришнинг дастлабки кезларида ишга астойдил енг шимариб киришган Ўрмонжон Йўлдошев ва унинг жамоаси 1993 йилнинг ўзидаёқ катта ишларни амалга оширгандилар. Икки юз нафарга яқин жамоа салкам бир йилда 400 нафардан ошиб кетганди. Аммо...

Лекин улар чекинмадилар. Ўрмонжон ака эса "барибир ишни охирига етказмай қўймайман", дейди. Чунки мустақилликнинг дастлабки йилларидаги ислоҳотларга бўлган ишончи, эътиқоди ўтган йиллар мобайнида кучайса- кучайдики, камайгани йўқ. Эътиқоди кучли, келажагига ишонган одамлар эса ишни ярим йўлда ташлаб кетмайдилар.

Нашр

"БИЗНИНГ ҲАЁТ" ТАВАЛЛУДИ

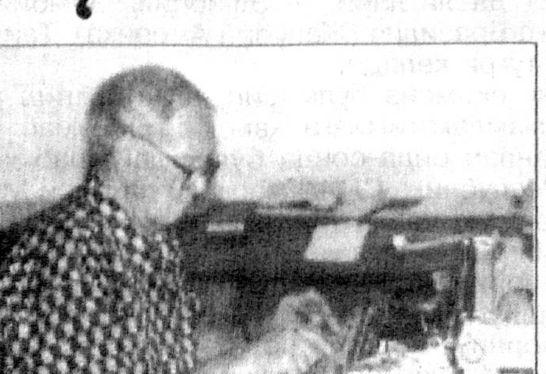

У дастлаб мустақилликдан роппа-роса уч ою ўн кундан сўнг варақа шаклида илк бора чоп этилган. Орадан ўн йил ўтди. Бу тарих учун бир лаҳза, албатта. Аммо орадан ўтган ўн йил "Бизнинг ҳаёт" газетаси ва унинг жонкуяр муҳаррири Петр Жилкин учун эса ташвишлар ва ижодий изланиш йиллари бўлди.

... "Бизнинг ҳаёт" газетаси тахламларини қониқиш билан варақлаш мумкин. Дастлаб варақа шаклида тайёрланган газета эндиликда 8 саҳифалик киройи нашрга айланиб улгурди.

Газетада мақолалар мавзуси ранг-баранг, рукнлар кўп. Жумладан, "РЭТда бир кун" рукнининг ўқувчилари кўплиги учунми, уни ҳар сонда учратиш мумкин. Бу рукн остидаги мақолаларда туман электр тармоқлари таърифи, фаолияти ва муаммолари хусусида фикр юритилади.

"Бизнинг ҳаёт" тармоқ газетаси бўлишига қарамасдан, корхона ҳаёти билан чекланиб қолмайди, балки газетада бадиий адабиёт намуналари, маҳаллий ижодкорлар асарларига кенг ўрин берилади. Шунингдек, бадиий ҳужжатли мақолалар, эсдаликлар тез-тез чоп этилиб туриладн.

Нашрнинг матбуот маркази одатдаги таҳрир ҳайъатидек фаолият кўрсатади. Аввалига режа тузилади, тасдиқланади. Матбуот марказининг "фахрий" аъзолари йўқ. Ҳар кимнинг ўз вазифаси бор.

Ушбу газетанинг ўн йиллик таваллуд айёмида бу нашр Республика энергетика ва электрлаштириш давлат ҳиссадорлик компанияси тизимидаги ягона тармоқ газетаси эканлигини қайд этмоқ лозим. Айни чоғда мамлакатимиздаги жамоатчилик асосида чиқарилаётган ягона газета ҳамдир. Шу боис жонкуяр журналист Петр Жилкиннинг хизматларини яна бир бор эътироф этмай илож йўқ.

Жўра УМАРҚУЛОВ

Гулистон

Мулоҳаза

ЯХШИ АСАР ЎҚИЛАДИ

Адабиёт ҳақида шахсий мулоҳазалар

Исмоил ШОМУРОДОВ

Маълумки, яхши, сифатли нарсанинг яратилиши ҳеч қачон осон бўлмаган. Бадиий адабиётнинг ёзилиши, дунёга келиши ҳам шундай сермашаққат меҳнатни талаб этади. Биз мароқ билан ўқийдиган, бир қарашда силлиқ туюладиган асарнинг замирида оғир машаққатлар ётади. Флобернинг «Бовари хоним» романини ёзиш жараёнидаги кайфияти, қийналишлари, Зошченконинг қувноқ ҳикоялар ёзишдаги тушкунликлари, файласуф Лейбницнинг бир неча кунлаб дам олмасдан ижод қилиши – буларнинг барчаси бадиий ёки илмий асарнинг яратилиш жараёни нақадар оғир кечишини билдиради. Бунинг устига ўз вазифасини бажариш жараёнида ёзувчи мутлақо ёлғиз ишлайди. Унга ҳеч ким ёрдам беролмайди.

Соҳибқирон бобомиз Амир Темурнинг «Ёзилган нарса қилинган ишдан кўра узоқроқ яшайди», деган гапи адабиёт зиммасидаги вазифа ғоятда масъулиятли эканини билдиради.

Бизда адабиётга, адибларга ҳар доим жиддий эътибор берилган. Бу эса ижодкорларнинг ўз асарларига, иқтидорларига ортиқ даражада маҳлиё бўлиш ҳолларига олиб келаётгандай. Ўқувчиларнинг бу соҳага нисбатан қарашлари ўзгариб бораётганига қарамай, ижодкорларнинг ўз касбларига жиддийликлари керагидан ортиқ даражада, яъни улар ўз ижодларининг аҳамиятини ҳаддан зиёд юқори қўйишади. Худди шу ҳолат бизда жаҳон микёсига чиқадиган асарлар яратилмаётганининг асосий сабабидай туюлади. Бунга ўқувчининг эътиборсизлигини баҳона қилмаслик керак. Яхши асарни ўқишади. «Шайтанат» бунга мисол.

> **Қандай янги асарлар ўқияпсиз?**

Бошқаларга қандай билмадим-ку, мен учун адабиётимиз ўзининг анчайин инқирозли даврини бошдан кечираётгандай. Иқтидорли ижодкорларнинг рўзғор ташвишидан ортган пайтларда қоғоз қоралаб яратишаётган ҳиссиз асарлари ўқувчиларни ўзига жалб этолмаётир.

Миллатнинг оқил кишилари унинг олтиндан-да ортиқроқ бойлиги ҳисобланади. Ундайлардан оқилона фойдалана билиш керак ва лозим бўлганда уларнинг камчилигини кўрсатиб, тўғри йўлга солиб туриш керак. Дейлик, олтинни қазиб чиқариш ёки сотиб олиш мумкин. У қандай миллатга тааллуқлилигидан қатъий назар, кимнинг қўлида бўлса ўшаники ҳисобланаверади. Аммо оқил кишилар, машҳур кишилар қандай давлатда яшашларидан қатъий назар, ўз миллатларига мансублигини сақлаб қолаверадилар. Дарҳақиқат, буюк асарларни сотиб олган билан у миллатга, давлатга тегишли бўлиб қолмайди. Уни харид қилиш мумкин, фақат фойдаланиш учунгина. Аммо у сира сотиб олган томонга тегишли бўлиб қолмайди. У ўз муаллифига, шу муаллиф тааллуқли бўлган миллатга тегишлилигича қолаверади.

Интеллектуал мулкни қадрламаслик, унга лозим даражада эътибор бермаслик бир кун келиб ўзининг салбий таъсирини кўрсатмай қўймайди.

Француз адибининг бир гапини яхши эсласангиз керак: «Франция давлати йўқ бўлиб кетгандан кейин ҳам бизнинг асарларимиз бу ерда шундай давлат борлигини тасдиқлаб туради». Дарҳақиқат шундай. Адабиётнинг умри давлатнинг, гоҳида эса миллатнинг-да умридан узоқроқ бўлади. Бунинг учун мисол келтириб ўтириш ортиқча. Бизга қадар қанчалаб миллатлар йўқолиб кетгани номаълум. Шулардан фақат адабиёти, илм-фани ривожланганларининггина номи сақланиб қолган, холос.

> **Ўқиган китобларингиз ҳақидаги мулоҳазаларингизни ёзиб юборинг.**

Кейинги пайтлар матбуотда бугунги куннинг қаҳрамони масаласида кўп фикр-мулоҳазалар айтилаётир.

Назаримизда, ёзувчи бу масалада ҳаётга ҳаққоний кўз билан қараши лозим. Сервантес «бугунги кун қаҳрамонлари ифодаланган» романларга пародия тарзида «Дон Кихот» асарини яратади. Эътибор берган бўлсангиз, Сервантес китоблар ва ҳаёт ўртасидаги фарқни ифодалашни асарнинг бош ғояси қилиб олган. Бизнинг давримизгача ёзувчи яшаган замон қаҳрамонларини ифодалаган романларнинг бирортаси ҳам етиб келгани йўқ. Ҳаққоний ҳаётни ифодалаган «Дон Кихот» эса испан халқининг буюклигини намоён қилганча, инсоният яшаганча яшайверади, дейиш мумкин.

Адабиётнинг вазифаси ҳаётни ҳаққоний кўрсатиб бериш. Ўқувчининг ўзи эса ундан ўз қаҳрамонини ажратиб олаверади. Биргина мисол: "Ўткан кунлар"даги Зайнабни биз шу пайтга қадар ёмон кўриб келдик. Бугунги кунда – бозор иқтисоди шароитида эса бу қаҳрамонга нисбатан муносабат ўзгара бошлади. Ҳозирда у аёлларимиз, қизларимизнинг деярли энг яхши кўрган қаҳрамонларидан бири. Бунинг сабаби нимада? Замон ўзгараяпти. Аёлларнинг иқтисодиётга жиддий аралаша бошлаши уларнинг жамиятдаги мавқеини ҳам оширмоқда. Уларда курашиш туйғуси кучайиб, дунёқараши ўзгармоқда. Мискин, хокисор Кумушни бугун қизлар орасида севадиганлар, ҳурмат қиладиганлар камдан-кам учрайди. Уларга ўзининг эгоистик қарашлари учун курашадиган, бу йўлда ҳеч нарсадан қайтмайдиган Зайнаб кўпроқ ёқади.

Бир қарашда адабий танқидчиликнинг аҳамиятини тушуниш қийиндай туюлади. Аслида эса танқидчилар адабиётнинг санитарлари. Уларнинг танқиди тўғрими, нотўғрими, барибир ёзувчини яхшироқ ёзишга ундайди. Агар тўғри бўлса, ёзувчи ўз камчиликларини тузатишга ҳаракат қилади. Нотўғри бўлган тақдирда эса, ёзувчининг жиғига тегиб, уни кўпроқ ёзишга ундайди. Гоголь ва Достоевскийдай ёзувчилар чиқиши учун адабиётни, объективликни барча нарсадан устун қўядиган Белинскийдай ҳақиқатпарвар танқидчилар ҳам бўлиши зарур.

GLOBUS
international life

Маълумот

ХУШОВОЗ МУКЕШ

Раж Капурга шуҳрат келтирган хонанда

Савол:
— XX аср ҳинд кино юлдузларидан Раж Капур фильмларда ижро этган қўшиқларга бошқа қўшиқчи овоз берган дейишади. Шу гап қанчалик тўғри?

Гулнора ҲАКИМОВА
Сариосиё тумани

Жавоб:
Ўтган асрнинг ўрталарида Ҳиндистондаги грамофон компанияси машҳур фильмларда ижро этилган қўшиқларни алоҳида пластинкаларда тарқата бошлаган-у, фильмда қўшиқнинг асл ижрочиси исм-шарифи ёзилмаган. Фақат кино яратилиш жараёнига яқин кишиларгина соҳир овоз соҳиблари кимлигини билишган, холос. Кўп ўтмай, бу адолатсизликка чек қўйилди ва бутун мамлакат кино ихлосмандларини мафтун этган қўшиқчи — Мукешнинг исм-шарифи зумда ҳамманинг оғзига тушди. Мукеш ҳали Раж Капур кинематографияга кириб келмасидан илгариёқ танилиб улгурган эди.

Мукешнинг ўзи ким?
Мукеш Чанд Матхур 1932 йили туғилган. Машҳур кино юлдуз Мотилал унинг амакиваччаси бўлган, Мукешни кинога етаклаб келган инсон ҳам ўша.
Раж Капур 1948 йили биринчи фильмни яратган кезларидан Мукеш билан қиёматли дўст бўлиб қолишади. Улар кино санъати бобида тили, дили бир ижодкорларга айланишади. Раж Капур фильмларида куйлаган барча қўшиқларни унинг ўзи эмас, балки унинг қадрдон дўсти Мукеш ижро этган. Айниқса, "Дайди", "Жаноб-420" фильмларининг донғи дунёга таралади. Мутахассисларнинг эътироф этишларича, Мукеш, айниқса, лирик ва мунгли оҳанглардаги қўшиқларни фавқулодда таъсирли ижро этган.
1976 йилнинг 27 август куни Мукеш яна бир кино юлдуз Лата Мангешкер билан Олмонияда бўладиган учрашувга отланадиган куни арафасида ҳам Раж Капурнинг "Сатьям Шивам Сундарам" номли фильмига қўшиқ ижро этиб, ёздиради. Йўлга отланган жойида юрак хуружи оқибатида жони узилади.
— Мен овозимдан айрилдим, — деган эди ўшанда Раж Капур ғуссага ботиб.
... Орадан чорак аср ўтиб, Раж Капурдек буюк санъаткор ҳам боқий дунёга рихлат қилди, лекин хушовоз Мукеш ижро этган қўшиқларни ҳамон севиб, суйиб тинглашади, унинг ўзини кўрмаганлар ҳам ҳофизнинг сеҳрли, мунгли ва мунис товушини соғинишади.

("Индия" журналидан)

Дард

ОИТС — НИМА ЎЗИ?

Савол:
— Матбуотда СПИД (ОИТС) ҳақида кўп гапирилади-ю, унинг қандай касаллик экани, аломатлари ҳақида тушунча берилмайди. СПИД (ОИТС)ни наҳотки қисқа, лўнда тушунтириш мумкин бўлмаса?

СОҲИБА
Жиззах шаҳри

Жавоб:
Бу касаллик 1981 йилда аниқланиб, "Орттирилган иммунитет танқислиги синдроми" (ОИТС) номи билан юритилмоқда.
ОИТС — ер юзидаги энг хавфли юқумли касаллик бўлиб, айниқса ёшларнинг бу касалликка кўп чалиниши кузатилмоқда.
Касаллик (лимфатрон) вируслар қўзғатади ва организмда ҳар хил касалликлардан ҳимояловчи иммунитет пасайишига олиб келади. Инсон организми ўзини ҳимоя қилувчи воситалардан маҳрум бўлгач, турли хил касалликларга чалинаверади. Бу эса охир-оқибат ўлимга олиб келади. Касалликнинг яширин даври узоқ йилларгача давом этиши мумкин. Шу сабабли касалликнинг яширин даври билан унинг аломатлари бошланган кунини аниқлаш қийин. Инсонга бу вируснинг юқиши ОИТС билан касалланди, деган сўз эмас. Касалликни юқтирганда, балки у инфекция бўлиб, яъни инфекцияни ташувчи бўлиб юриши мумкин.
Касалликнинг асосий белгилари пайдо бўлиши билан унинг беморлиги яққол кўзга ташланадиган симптомлари пайдо бўлгунга қадар яширин аломатлари кўринади. Бунга тана ҳароратининг кўтарилиши, дармон қуриши, бош оғриши, эшитиш ва кўриш қобилиятининг ёмонлашуви, анемия, депрессия, сабабсиз ич кетиши, тери ва шиллиқ пардаларда турли хил йирингли касалликларнинг ривожланиши ва белдан юқори қисми — қўлтиқ, бўйин, ўмров ости лимфа тугунлари катталашиши,тез-тез терлаб ҳолсизланиш ва озиб кетиш кузатилади.
ОИТС вируси ўзгарувчан ва ташқи муҳитга чидамсиз. Унинг юқиш йўли бетартиб ва тасодифий жинсий муносабатлар ҳисобланади.
Бундан ташқари гиёҳвандлар, фоҳишалар ҳам касалликни юқтирувчилар тоифасига киради. Хавфли тарафи бемор ОИТСни ўз оиласига ҳам юқтиради. Бундан ташқари касаллик онадан ҳомилага ўтиши, зарарланган қон, шприц ва игналар орқали ҳам юқиши мумкин. Шуни таъкидлаш жоизки, шахсий гигиенага қатъий риоя қилиш ОИТС касаллигидан сақланишнинг энг муҳим воситасидир.

Гўзал ҚУРБОНОВА,
Тошкент вилояти саломатлик маркази ходими

Биз ва жаҳон

ЯХШИЛИККА ЙЎҒРИЛГАН ЎН ЙИЛ

Германияда Ўзбекистон ҳақидаги мажалла нашр этилди

Сарлавҳани ўқиб, эҳтимол, мустақиллигимиз ўн йиллигини нишонлаганимизга анча ойлар ўтганидан кейин яна нега бу ҳақда сўз очилди экан, деган ўй-фикрга боргандирсиз?
Гапни шундан бошласак.
"Тафаккур" журнали — биласиз, айнан мустақиллик меваси. Мана, етти йилдан ошди, у мамлакатимизнинг ижтимоий-фалсафий, маънавий-маърифий, рангли-безакли журнали сифатида нашр этиб келинади.
Миллий онгимизни жаҳон тафаккур оламидан айри тасаввур қилиб бўлмайди, албатта. Журналимиз шунга мўлжал олади. Биринчидан, миллий онгимиз умумжаҳон тафаккурининг бир қисми ва унинг ривожига асрлардан буён муносиб ҳисса қўшиб келади. Иккинчидан, бугун миллат тор қобиғига ўралиб яшаши сира мумкин эмас, бинобарин, жаҳон ақл-заковатидан қувват олишда давом этаверамиз. Бу миллий сиёсатимизга ҳам тўлиқ дахлдор. Шу сабаб "Тафаккур"да Ўзбекистоннинг жаҳон билан вобаста ришталарини ёритиш биринчи даражали вазифалар сирасига киради. "Етти иқлим муждаси", "Шарқу Ғарб фалсафаси", "Санъат фалсафаси" ва бошқа талай рукнларда бу мавзулар махсус ёритилади. Ҳаттоки, тез-тез хорижий мамлакатларнинг Ўзбекистондаги элчилари, шунингдек, Ўзбекистонимизнинг бошқа давлатлардаги элчилари билан суҳбатлар ҳам бериб борамиз.
Шунинг учун бўлса керак, Ўзбекистон Республикасининг Германия Федератив Республикасидаги Фавқулодда ва мухтор элчиси Владимир Норов жаноблари юборган, муқовасида "Ўзбекистон. Яхшиликка йўғрилган ўн йил. 1991 – 2001 йиллар. Ўзбекистон Республикаси мустақиллигини байрам қилмоқда" деган ёзувли нашрни мамнуният билан қўлга олдик.
Немис тилида чоп этилган бу мажалла ҳақида батафсил бир материал тайёрлаб, "Тафаккур"да чиқариш ҳам мумкин эди. Бироқ ҳар ойда чоп этилмайдиган журнални кутиб ўтиришдан кўра кўнглимизда кечган фикр-туйғуларни тезроқ сиз — азиз "Ҳуррият"хонлар билан баҳам кўришни лозим топдик.
Бу нашрни мажалла дейиш ҳам, мамлакатимиз ҳақидаги маълумотнома дейиш ҳам мумкин. Гап уни нима деб аташда эмас. Энг муҳими, у ниҳоятда сифатли, жаҳон матбаачилигининг юксак талаблари савиясида чоп этилган. Материаллар обдон ўйланган, пухта-пишиқ ёзилган, ҳар бир саҳифа гўзал ва мазмунли суратлар билан безатилган. Буларнинг бари бир мақсадга — олмон фуқаросига жонажон Ўзбекистонимиз хусусида имкони борича керакли ва зарур маълумотлар бериб, уларда бу ажиб юрт ҳақида тасаввур ва катта қизиқиш уйғотишга қаратилган.
Ҳамкасблар сифатида айта оламизки, нашр олдига қўйган мақсадига эришган.
Мажалла элчи жанобларининг ихчамгина сўзбошиси билан очилади ва шундай таклиф билан якунланади: "Агар рисолани ўқиб чиқиб, сизни Ўзбекистон ҳақида иқтисодий, маданий ёки сайёҳлик йўналишидаги ахборот-маълумот қизиқтирса ёхуд ўзингизга ишончли шерик излаётган бўлсангиз, Ўзбекистон Республикасининг Берлиндаги ваколатхонаси сизга мамнуният билан ёрдам кўрсатади. Марҳамат, бизга қўнғироқ қилинг, хат ёзинг, электрон почта орқали боғланинг ёки элчихонамизга ташриф буюринг".
Элчи жанобларининг истаги — мурожаатидаги ўзбекона самимиятми, журналнинг юксак даражасими, Ўзбекистонимизнинг мадҳиямизда қайд этилганидек, "оламни маҳлиё айлаган диёр" эканлигими, ишқилиб, ҳар тарафдан эътирофлар ёғилиб келди.
Рисола-журналда сўзбошидан кейин олмон жамияти вакилларининг қутлов сўзлари берилган. Саксония озод ўлкаси иқтисодиёт ва меҳнат вазири Каё Шоммер: "Ўзбекистон Марказий Осиёдаги муҳим маънавий марказ, Шарқ ва Ғарб ўртасида восита ва Ер юзининг турли минтақалари ўртасида амалга ошириладиган савдо учун иқтисодий ҳалқа вазифасини ўтайди", деб ёзади.
"Дойче-Банк" ҳиссадорлик жамияти раёсати аъзоси, доктор Тессен фон Ҳайдебрекнинг мана бу эътирофи ҳам ҳар бир ўзбекистонликни хушнуд этади: "Биз нуфузли йирик замонавий молиявий муассасалардан бири сифатида бундан буён ҳам Ўзбекистоннинг иқтисодий тараққиётини қўллаб-қувватлаш ҳамда нефть ва газ саноати соҳасида икки тарафлама фойда кўришга асосланган, давлат кафолати билан таъминланган экспорт кредитларини молиялаштиришдан ниҳоятда манфаатдормиз".
Мажалладан яна "Мустақил Ўзбекистон", "Сиёсат", "Ўзбекистон — Германия", "Иқтисодиёт", "Ўзбекистон — саёҳатлар мамлакати", "Маданият", "Дин", "Жамият", "Таълим ва фан", "Оммавий ахборот воситалари", "Спорт", "Хавфсизлик", "Ҳужжатлар", "Манзил ва маълумотлар" каби рукнлар ўрин олган. Ундаги пишиқ-пухта маълумотлар ҳар қандай хорижликда, ҳатто ўзимизнинг фуқароларда ҳам ажиб қизиқиш пайдо қилади. Уларнинг айримларини эслатиб ўтиш фойдадан холи эмас:
Ўзбекистон Буюк ипак йўли марказида — Осиё ва Европани боғлайдиган ҳалқада жойлашган.

Аҳолисининг ярмидан кўпроғини 18 ёшгача бўлганлар ташкил этади.
Маъданий хом ашёнинг аниқланган захиралари 3,3 триллиард АҚШ доллари миқдорида баҳоланган.
Ислом Каримовни Ўзбекистонда ислоҳотларни изчил амалга оширишнинг асосчиси ва ташкилотчиси деб биладилар.
Ўзбекистоннинг экспорт қилаётган асосий маҳсулотлари: пахта, олтин, табиий газ, маъданий ўғит, газлама, автомобиль, самолёт, пахта териш комбайни, рангли металл.
165 давлат Ўзбекистонни тан олди. 100дан ортиқ давлат билан дипломатик муносабатлар ўрнатилган. Тошкентда 50дан ортиқ хорижий давлат элчихонаси ва йирик халқаро ташкилот ваколатхоналари ишлаб турибди. Дунёнинг турли мамлакатлари ва нуфузли халқаро ташкилотларида Ўзбекистон Республикасининг жами 40 дан ортиқ дипломатик ваколатхонаси очилган.
Германия — Ўзбекистоннинг Европадаги энг ишончли шериги. Президент Ислом Каримовнинг 1993, 1995 ва 2001 йиллардаги Германияга сафари, Германия федерал президенти Роман Ҳерцогнинг Ўзбекистонга ташрифи (1995 йил) бу ўзаро ҳамкорликнинг янада кучайишига асос бўлди. Бугун 140 дан ортиқ давлат билан ташқи савдо муносабатлари ўрнатилган бўлса, Германия кўлами бўйича Жанубий Корея ва АҚШдан кейинги ўринда туради.
Буюк ипак йўли бизни азалдан олмон диёри билан боғлаб келган. Лекин бошқа бир муҳим вобасталик ҳам бор. Буюк ипак йўли эрамиздан олдинги II аср иккинчи ярмидан бошлаб Шарқ билан Ғарбни бир-бирига яқинлаштириб келган бўлса ҳам, "Буюк ипак йўли" атамасини илк бор 1847 йили немис олими Фердинанд Фрайхер фон Рихтгофен "Хитой" деган мумтоз асарида илмий истеъмолга киритган. Яна бир немис олими Альберт Ҳерман эрамиздан олдинги II аср охирида ипак чиндан ҳам Шарқ ва Ғарб ўртасидаги алоқани мустаҳкамлаган асосий товар бўлганини ишончли далиллар асосида исботлаб берган.
Адабий-маданий ҳамкорлигимиз мустақиллик йилларида янада кучайди. 1996 йилнинг октябрь-ноябрида Ўзбекистонда Германия маданияти ҳафталиклари, 1997 йилнинг апрель-ноябрь ойларида эса Германияда ўзбек маданияти кунлари бўлиб ўтди.
Немис тилини ўрганиш бугун Ўзбекистонда инглизчадан кейинги ўринда туради. Мамлакатимизнинг 750 мингдан зиёд ўқувчиси немис тилини ўрганяпти. 8 мактабда бу тил махсус тарзда ўқитилади.
Фан, маданият, таълим соҳаларида икки мамлакат ўртасида изчил ҳамкорликлар олиб боряпти. Ўзбекистонимизда Германиянинг А.фон Хумбольдт, К.Аденауэр, Ф.Эберт, К.Дуйсберг фондлари фаолият юритади.
Хуллас, рисола-мажаллани варақлаб, ўқувчи истиқлол йилларида мамлакатимиз ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётига асосланган дунёвий давлат қуришнинг ўзига хос ва мос йўлидан бораётганига амин бўлади. Шунингдек, Ўзбекистон — Германия ҳар тарафлама ҳамкорликлари хусусида маълумотлар олади.
Бир мамлакат ҳақида кенг ва атрофлича маълумот беришга мўлжалланган бу тахлит нашрларнинг айрича ўрни ва аҳамияти бор. Германиянинг Трир шаҳрида яшовчи профессор Клаус Пандер бир муҳим гапни айтади: "Афсуски, — деб ёзади у, "Ўзбекистонга саёҳат бугун ҳар қачонгидан кўра қизиқарлидир" сарлавҳали мақоласида, — ҳозирча Ғарбда Марказий Осиёга нисбатан кам эътибор беріляпти. Бу минтақага саёҳат қилиб, у билан танишиш ва уни тушунишга қизиқувчилар сони у қадар кўп эмас".
Немис олими Ўзбекистон ҳақида юзаки тасаввур ва ғайри ахборотлар тарқатилишини ғарблик саёҳатчиларнинг бу мамлакатга нисбатан кам келаётганининг сабабларидан бири сифатида кўрсатади. Бу — рост гап. Шунинг учун ҳам хорижий тилларда юртимиз тўғрисида бор ҳақиқатни очиқ-ойдин айтадиган бу тахлит нашрларга эҳтиёж жуда катта. Бундан икки тараф ҳам баравар манфаатдор.
Бундай матбаа маҳсулотларида шу давлат хусусияти, мақсади, мамлакат табиати, шаҳару қишлоқлари, далаю даштлари, ишлаб чиқариши, бунёд этилган иншоотлари, халқининг тийнати ва руҳияти, санъат асарлари, умумнафосати, одамларининг чеҳрасию қалб интилишларини кўрасиз. Буларнинг бари жамланиб, ўқувчида шу юрт ҳақида яхлит тасаввур пайдо қилади.
Журнал-рисолани варақлаб, бизда икки истак туғилди. Биринчиси — шундай нашрлар жаҳондаги барча асосий давлатлар тилида ҳам тайёрланиб, чоп этилиши керак. Иккинчиси — шулар билангина чегараланиб қолмасдан, хорижий элларда Ўзбекистонимиз ҳаётининг алоҳида олинган бир жабҳасини ёритишга бағишланган махсус нашрлар чиқаришни ҳам йўлга қўйиш ва бу анъанани изчил давом эттириш лозим. Токи бугун Ер юзида бизни танимаган киши қолмасин.

Эркин АЪЗАМ,
"Тафаккур" журнали
бош муҳаррири
Султонмурод ОЛИМ,
журнал таҳрир ҳайъати аъзоси

Мажалла ҳақида немис жамоатчилиги вакиллари билдирган фикр-мулоҳазалардан намуналар

Мен шунинг тарафдориманки, рисолада кўрсатилган ҳамкорликлар борасидаги иқтисодий ютуқларимиз савдо ва инвестиция бўйича ишчи гуруҳи навбатдаги ҳукуматлараро йиғилишининг муҳокама мавзуси бўлади.

Доктор Вернер МЮЛЛЕР,
Германия Иқтисодиёт ва технология федерал вазири

* * *

Немис-ўзбек муносабатларида юксак сифат даражасига эришилгани, хусусан, ҳозирги шароитда халқаро терроризмга қарши кураш соҳасида муҳим аҳамият касб этади.

Уве – Карстен ХАЙЕ,
Матбуот ва ахборот идораси бошлиғи – федерал ҳукумат матбуот котиби

* * *

Сўнгги ўн йил ичида мамлакатингиз эришган юксак тараққиёт — жуда эътиборли. Ўзбек халқи бу ютуқлар билан фахрланса арзийди.
АҚШда содир этилган даҳшатли террористик ҳаракатларни инобатга олиб туриб айтиш мумкинки, бугун жаҳон, хусусан, озод ва демократик тараққиёт йўлини тутган мамлакатларимиз халқлари учун янада жипслашиш зарурлиги тушунарли бўлиб қолди. Куни кеча Саксония Иқтисодиёт ва меҳнат давлат вазири доктор Каё Шоммер, масалан, саксониялик муаллимлар вакилларини мамлакатингизга жўнатиш таклифи билан чиқди, мен буни чин дилдан қўллаб-қувватлайман.

Курт БИДЕНКОПФ,
Саксония озод давлати бош вазири

* * *

Мен учун қувонарли томони шундаки, мамлакатингизнинг бутун Германия бўйича ягона бош консулхонаси айнан Гессен ўлкасида жойлашган.
Бу рисола ёзилаётганда ҳеч ким АҚШда шундай даҳшатли воқеалар содир бўлажагини хаёлига келтирмаган эди. Ўзбекистон Республикаси халқаро терроризмга қарши кураш ва айбдорларни топиш бўйича иттифоқчилар ҳаракатларида муҳим ўрин тутади.

Роланд КОХ,
Гессен ўлкаси бош вазири

* * *

Муҳтарам Элчи жаноблари,
Мен ўзбек миллий байрами муносабати билан Сиз ўтказган қабулдаёқ мамлакатингизнинг фавқулодда салоҳиятига эга эканини ва ажойиб қадим маданияти борлигини ҳис этган эдим.
Сизни ишонтириб айтаманки, Германия Ўзбекистон билан бундан буён ҳам дўстона алоқаларни кучайтиришга тайёр. Хусусан, ҳозирги мураккаб ва оғир даврда тиғиз ҳамкорлик қилишимиз ва сизлар бир неча йилдан бери дуч келиб турган ҳамда бевосита бизга ҳам таҳдид солаётган муаммолар ечимини биргалашиб излашимиз керак.

Изабелле КЛАЙС,
Германия Федератив Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги терроризм, гиёҳвандлик ва уюшган жиноятчиликка қарши кураш бошқармаси бошлиғининг ўринбосари

* * *

Президент Ислом Каримов раҳбарлигида кейинги йилларда олиб борилаётган ислоҳотлар натижалари Ўзбекистонга сўнгги сафарим маҳалида мени бениҳоя қойил қолдирди. Бу сиёсий барқарорлик ва фуқаролар якдиллигининг нималарга қодир эканини кўрсатади.

Доктор Хайнрих ПИЕРЕР,
"Сименс" концерни раёсати раиси

* * *

Дўстлик ва ғамхўрлик қуруқ сўзлар бўлиб қолмагани мени хушнуд этади. Мен концернимиз раҳбариятининг нуқтаи назарини етказишни истайман: Ўзбекистон бугун жаҳон тамаддуни манфаатлари йўлида халқаро терроризмга қарши курашда терроризмга қарши коалициядаги муайян ҳуқуқларни ҳам сақлаб қолган ҳолда оғир ва мураккаб вазифани бажаряпти. Биз бўлғуси авлодга ёруғ келажак қолдиришимиз учун бугун биргалашиб курашишимиз зарур.

Маттиас КЛАЙНЕРТ,
"Даймлер Крайслер" концерни Директорлар кенгаши аъзоси, сиёсат ва ташқи алоқалар бўйича бош вакили

* * *

Ушбу рисола Шарқ ва Ғарб халқлари, ислом ва насронийлик маданиятлари ўртасида умумий тушунчаларнинг шаклланишида салмоқли ўрин тутади ва бу АҚШда содир этилган даҳшатли воқеалардан кейин янада муҳим аҳамиятга эга.

Доктор Ханс – Эрих ФОРСТЕР,
"Тиссен Крупп" концерни раёсати аъзоси

* * *

Рисолани ўқиб, менда гўзал мамлакатингизга сафар қилиш иштиёқи жўш урди. Насиб этса, келаси йили Ўзбекистонга боришни режалаштирдим.

Ангелика ВИТС,
ГФР Ташқи ишлар вазирлиги касб таълими маркази раҳбари ўринбосари

* * *

"Ўзбекистон. Яхшиликка йўғрилган ўн йил" рисоласини шу йилнинг 15 декабрига мўлжалланган ҳамкорликда ўтказиладиган "Ўзбекистон иқтисодиёти куни" тадбири иштирокчилари ўртасида тарқатишни режалаштириб қўйдик.

Вальтер ЭНГЕЛЬМАНН,
Майндаги Франкфурт савдо-саноат палатаси бошқарувчиси ўринбосари

* * *

Мазмуни ва безатилиши жиҳатидан бу мажалла жамоат ишининг ажойиб намунаси ҳисобланади. Бу шунинг учун ҳам янада муҳимки, АҚШда рўй берган фожиали воқеалардан кейин жаҳон жамоатчилигининг Марказий Осиё ва Ўзбекистонга диққат-эътибори ниҳоятда ошиб кетди. Халқаро терроризмга қарши курашда биз ҳаммамиз озодлик тарафида турамиз.

Доктор Райнхард ШВАРЦЕР,
Германия федерал ҳукумати Матбуот ва ахборот идораси хорижий алоқалар бўлими бошлиғининг ўринбосари

Пул

ПУЛНИ ЯХШИ КЎРАМАН

Шунинг учун у ҳақда нима билишни истасанглар, марҳамат, менга мурожаат қилаверинглар, яхшилар!

Олис ўтмишда пул топаман деган одамларнинг унча-бунчаси қирилиб кетган. Тавба, нега қирилади? Пул топиш, нима, гуноҳми? Ёки... Ишқилиб, газетанинг ўтган сонидаги китобдан ўқиётган жойимга қайтай:
"Ватан, Озодлик каби эзгу тушунчалар олдида ҳарбий қудрат ва бойлик икки пул экан. Кайхисрав хужумга қанчалик зўр бермасин, массагетларни енга олмади. Дунё бевафода, озмунча мўмин-қобилни не-не бaлоларга гирифтор қилмаган! Бойлик илинжидаги форс подшоҳининг қисматини яхши биласиз. Биласиз-а, қабила бошлиғи малика Тўмарис...(бу ҳақда қаердадир эшитгандим-ов!) унинг калласини танидан жудо қилдириб, қон тўлдирилган мешга солдирган, бу билан у очкўзлик ва қонхўрлик инсоннинг бошига не кунларни солиши мумкинлигига ишора қилган. Кўрдингизми, пул ва бойлик ҳаммага ҳам бахт келтиравермаган. Тарихда бундай мисоллар ғиж-ғиж!.."
Ҳа-а, оғайнилар, буёғи роса қизиқ! Пул топаман деганлар ўлиб кетаверса.... Тарихчиларга қойил қолмадим. Оғзига келганини ёзаверар экан-да?! Худди ўша даврга қайтиб бориб, ўз кўзи билан кўргандек қилиб ёзганига ўласанми! Ахир бой-бадавлат одамни ҳеч замонда ўлдириб, калласини қопга тиқиб бўларканми?! Қайсидир мумсик аламидан қоралаб ёзган буни. Пулнинг нималигини-чи, пулдор билади! Пулнинг қадрига етадиган ҳам — пулдор! Киссасига тузукроқ ақча тушмаган одам, ўзи-таги йўқ нарсанинг қадрига қайдан етсин?! Тўғрими, гапим?
Ичкари уйда пул санаб ўтирганимда дўстим қарз сўраб келганини айтгандимку. Бир гапим ёддан чиқибди. Яхлит пул ҳақида гапирмоқчи эдим.
Эсингизда бўлса, пулимиз янгиланганида юзталик, элликталикларни кўзимга суртиб йиғардим. Кейин икки юзталик, ундан кейинроқ беш юзталик чиқди. Шу беш юзталик ёқди-да, аканг қарағайга! Суратини айтмаяпман, мени пулнинг сурати эмас, пулнинг ўзи қизиқтиради. Янги яхлит пуллар чиққанда кишибилмас одамларнинг гап-сўзига қулоқ соламан. "Сарғайиброқ кетибдими?..", "Ям-яшил бўлиб қолибди..." "Сал салобатини оширишса дуруст эди-да!.." Шунга ўхшаш майда-чуйда гаплар.
Ўв, акаси, сариғми, яшилми, каттами-кичикми — ўзи борми? Таги мўлми?
Шундан ке, қизиталоқ! Ўзи, қўлинг тахи бузилмаган пул искамаган-ку, рангию размерини ғийбат қилишни ким қўйибди! Ана, икки юзталикни "кўки" дейдиган бўлиб қолишди. Дуч келган бозорга бор, пул бозорини айтяпман, "кўки" деганда долларни эмас, ўзимизнинг икки юзталикни назарда тутишади!
Бир гапни айтайми, ранги, размери ёқмаган бўлса, пулни буёққа чўз! Менга ёқади! Бошимдан ўгириб, тахини тахига келтириб шундайига санайки!.. Мингталик чиқди. Жонон мингталик! Ҳали бозорўчарга аралашмай меникига кириб келди, азамат! Рангигаям, суратигаям, катта-кичиклигигаям қараганим йўқ, олавердим. Айланиб-ўргилиб олдим. Мулла мирқуруқлар шундаям гап топибди. Нима эмиш, сўмнинг қадри... Нима, қадри?! Қадри тушди демоқчимисан?

Сенга ўхшаганлар туширди унинг қадрини! Пулнинг қадрига етадиганлар қанча кўпайса, ўша юртнинг пули у дунё-бу дунё ўлмайди! Ана, Туркияда 20000000 лик турк лираси чиқибди. Йигирма миллион-а! Бир пайтлар Югославияга борганимда кўчадан ўтиб бораётсам, тиланчи ўтирибди. Олдига ёзиб қўйган рўмолчасининг устида 10000, 20000 таликлар қалашиб ётибди! Кўзим ўйнаб кетди! Ия, акаси, тиланчининг аҳволи шу бўлса, деб турсам, кейин билдимки, бояги яхлит пулларнинг сариқ чақачалик қадри йўқ экан! 20000000 турк лирасининг эса қадри бор, нақ 12,5 долларлик кучи бор экан. Майда-чуйда сўм-пўминг йўғида 12,5 доллар ҳам, ҳарна, пул-да! Америкада 2 долларлик анқонинг уруғи дейишади. Анқонинг уруғи бўлса, ундан нарига, 2 долларлик бўлмаса, 50 талик, 100 таликлари бижғиб ётибди. Йигирма-ўттиз тахлами ётибди ис босиб! Фақат, яқинда 10000 талиги борлигини эшитиб қолиб, тинчим йўқолди-да! Уйдаги тахламларни шунақасига алмаштириб қўйсам, вақти-вақти билан санаш қўмсаганида, ҳар қалай вақтни олмасди-да!..
Хе, нима бўлганда ҳам зар қадрини заргар билади, оғайнилар.
Мен учун ҳам пулдан қадрли нарса йўқ. Зар деб билдингми, ўзингни ҳам, вақтингни ҳам пулга сот-да! Ўзингни ўтгаям, чўғгаям уравер! Кенжатойимнинг тили билан айтганда, бугунги фалсафанинг ўғил боласи ҳам шу!
Ия, тонг отиб қолибди-ку! Бирров бозорга тушиб чиқсаммикан? Кенжамиз жашайтон чиқди-да, негадир бозорга йўламайди. Табиатига ўтиришмас эмиш! Бозордагилар маҳсулот эмас, инсоф, виждонини сотармиш. Сенга нима? Ҳар ким топганини сотади-да! Бир куни бозорга бориб, сомсапаз билан ёқалашиб кетибди. Ўтиб кетаётган экан, барзанги бир сомсапаз ҳе йўқ-бе йўқ ўғлимнинг оғзига сомса тиқибди-да! Ҳой, қўлингни торт, мен сомса емайман, деганига қарамабди. Нуқул, шуни емабсиз -дунёга кемабсиз деб, сомсанинг қорнини ёриб, ичига қизил қалампир сепиб тумшуғига тиқиштираверибди-да! Азбаройи сомсапаз ёғ қўллари билан ўғлимнинг оппоқ кўйлагини расво қилибди! "Вой, нахал!", "Наглий, ярамас!" деб келди уйга.
Бола-да, ҳа, бозорда биров ялиниб сотади, биров алдаб сотади. Зўравонлик қилиб сотадиганлар ҳам кўп. Шунга жанжал шартми? Ёқмаса, олма, йўлингдан қолма. Нима, бозорда қайси аҳмоқ ўзи сотаётган нарсани ёмонлайди?! Бозорда олифталик кетмайди. Ҳамма меники зўр, меники тўғри дейди. Менга ишонмасанг, Шер акангнинг қўшиғини эшит:

Бозорга ўхшайди асли бу дунё,
Бозорга ўхшайди сўз ҳам маъни
Иккиси ичра ҳам кўрмадим асло
Молим ёмон деган бирор
кимсани...

Яш-шавор ҳопиз! Точний топиб айтган-да, ўзиям!

Бахти ЁР

(Давоми бор)

Ўзингни англаб ет!
Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир **Хуршид ДЎСТМУҲАММАД**

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Амирқул КАРИМОВ, Абдуқаюм ЙЎЛДОШЕВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик концерни босмахонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Собиржон ЁҚУБОВ
Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 19.00
Буюртма — Г - 3142

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi. Sahifalovchi: Zokirjon ALIBEKOV

Фаолият

ИЗЗАТ МАНЗИЛИ

Маматқул БОЗОРБОЕВ

Эман дарахтини кўрганмисиз? У тоза жойда ўсади, тик, мағрур. Фақат юксакни кўзлаб ўрлаб бораверади. Илдизи чуқурлашган сайин, ўсиб эллик метргача бўй чўзади. Ёнида эса ёш эманзорлар пайдо бўлади.

Ҳар гал Фичирят ака ҳақида ўйласам ана шу дарахт ёдимга тушади — улар ўртасида ўхшашлик борга ўхшайди.

Фичирят Кулиев пахта саноати тизимида иш бошлаганида ўн тўққиз ёшда, серғайрат, қизиқувчан, эпчил йигит эди. Унинг содда ва оққўнгиллиги, кенг феъллиги ҳаммага бирдай ёқарди. Ўзининг феъл-атвори яхшилигидан у эл орасида обрў топди. Саноат соҳасини яхши билганлиги, илми ва тадбиркорлиги ёш Фичирятнинг униб-ўсишига омил бўлди.

Сирдарё республикамизнинг энг кўпмиллатли вилояти. Қўлидан иш келадиган тадбирли, одамгарчиликни жойига қўядиган, шу юртнинг фидойиси бўла оладиган ҳар инсон борки, бу ерда ўз ўрнини топган.

Оламшумул 1991 йил ҳаммамизнинг хотирамизда зарҳал ҳарфлар билан муҳрланди. Мустақил юртда пойдеворга дастлабки ғиштлар қўйила бошлаган пайт. Фичирят Кулиевнинг "Гулистон экстракт ёғ" ҳиссадорлик жамиятига раҳбар бўлиб иш бошлаши ўша даврга тўғри келди. Корхона бу пайтда парокандаликка учраган, ускуналар эскирган, содда қилиб айтганда, "ўтириб қолганди". Уни оёққа турғазиш, югуриш лозим эди. Бунинг учун эса елиб-югурадиган, ишнинг кўзини биладиган, метин иродали раҳбар талаб этиларди. Қирқ ёшни қоралаган Фичирят Кулиев айнан кутилган раҳбар бўлиб чиқди. Ёғ-мой саноати технологик жараёнлари ишини тўлиқ ўзлаштириб олган ишчан мутахассис раҳбарликни ўрнига қўя билди: ўрни келганда қаттиққўллик, талабчанлик қилди, ишларни изга туширди. Корхонада ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар сифати юқорилигига эришилди.

Тажрибали раҳбар корхонадаги ишчининг кўнгли хотиржам бўлса, меҳнатда сифат ва унумдорликка эришилишини яхши билади. Шунинг учун ҳам Фичирят Кулиев аввало корхона ишчиларининг иқтисодий муҳофазаси масаласига катта аҳамият берди. Маошларнинг вақтида берилишини назорат остига олди. Ҳузурига келган кишини жон қулоғи билан тинглади, масалани ижобий ҳал этишга ҳаракат қилди. "Тўй-маъракаларда ҳамиша ёнма-ён", "Одамгарчилиги бор", деб қўйишади у ҳақда.

Инсон комилликка интилиб яшайди. Бироқ беайб парвардигор, ҳамманинг кўнглини олиш қийин. Айниқса, раҳбар учун. Иш жараёнида хато, камчиликлар бўлади, кайфият бузилади — бу табиий. Ҳаммага бирдай яхши кўринган билан иш юришмаса, бу ҳам муаммо. Хуллас, фидойи инсон интилган манзил, бу — иззат, ҳурмат манзилидир. Фичирят Кулиев ана шу манзилга етган инсонлар сирасидан.

Бугун корхонада ишлар ёмон эмас. ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар харидоргир, ишлаб чиқариш ҳажми кенгайган. Совун пишириш цехи, макарон ишлаб чиқариш цехи қуриб ишга туширилиши янги иш ўринларини ҳам ташкил этди. Маҳсулотлар турини кўпайтириш борасида янги режалар бор. Корхона цехларида тўлиқ таъмирлаш ишлари амалга оширилган. "Асл йигит қирқ йилда бино бўлади", деган нақл бор элда. Фичирят Кулиев қирқ ёшида шу корхонага раҳбар бўлиб келганди. Мустақиллик билан бирга одимлаб, ўн йилдан буён корхона жамоасининг яхши-ёмон дамларида унга ҳамнафас бўлиб келаётир.

Ҳозирги кунда Фичирят ака Сирдарё вилоят халқ депутати, уч фарзанднинг отаси, бир набиранинг бобосидир.

Инсон умрини дарёга менгзайдилар. Дарёдай оқиб ўтадиган умрни ҳар ким ҳар хил яшайди. Бироқ шундай умри дарёлар борки, бу дарё ўтган жойда ҳаёт яшнайди, гуллар барқ уради, чечаклар кулади. Фичирят аканинг умрини ана шундай дарёга қиёслагим келади. Эл фаровонлиги, юрт ободлиги йўлида ҳормай-толмай меҳнат қилаётган бу инсон билан сирдарёликлар ҳақли равишда фахрланадилар.

Умрингизга барака!

ГАЗЕТАНИНГ МЕЪМОРИ

1976 йилнинг охирларида иш юзасидан "Сариосиё ҳақиқати" газетаси масъул котиби Нарзулло Холиқовга учрашдим. Нарзулло ака мени худди яқин қариндошини кўргандай кутиб олди. Ўшанда адабиёт, журналистика, драматургия ҳақида узоқ суҳбатлашдик. У киши менга жуда ёқди, дастлабки суҳбатданоқ энг яқин ҳамкор, ҳамфикр бўлиб қолди...

Шу ўринда озроқ лирик чекиниш қилиб масъул котибнинг ҳам машаққатли, ҳам беҳаловат меҳнати ҳақида тўхталиб ўтсак. Газетани таъбир жоиз бўлса, бамисоли янги бир бино десак, масъул котиб ана шу қурилажак иншоотнинг меъмори ҳисобланади. Кошонанинг кўрки, салобати ва гўзаллиги, энг аввал лойиҳада акс этганидек, газетанинг шакл-шамойили макетда — бўлажак саҳифа нусхасида гавдаланади. Меъмор тинмай излаганидек, масъул котиб ҳам янги газета макети устида кунт билан ишлайди, саҳифаларни гўзал, сермазмун қилишнинг янги-янги йўлларини қидиради. Сабаби аён. У доим ўз газетасининг бошқа нашрдан кўркамроқ, чиройлироқ, ўқишлироқ бўлиши иштиёқи билан ёниб яшайди.

Котибиятда ишлаш ҳамманинг ҳам қўлидан келавермайди. Унинг иши ҳам, вазифаси ҳам, ташвиши ҳам кўп. Деярли ҳар куни у тайёр мақолаларни бирма-бир кўздан кечириши, теришга бериши, макет тайёрлаши лозим.

Биз сўз юритаётган Нарзулло Холиқов ҳам масъул котиблик учун туғилгандай гўё. Нарзулло ака ишга келиши билан ижод столини ортиқча қоғозлардан тозалагач, қўлини совун билан яхшилаб ювади. Чунки газета тақдирини тоза қўлли, оқ кўнгилли, пок виждонли, яхши ниятли киши қўлига топшириш лозим.

Мен "Сариосиё ҳақиқати" газетасининг масъул котиби, журналист Нарзулло Холиқовни 25 йилдан буён биламан. Устозим сифатида ёнма-ён туриб, унинг журналистика соҳасидаги тажрибасини, маҳоратини ўрганиб келаман. Н.Холиқовнинг изланувчанлиги, толмас иродаси, айниқса муомала маданияти биринчи суҳбатдаёқ кишини ўзига жалб этади. Собитқадамлиги, туганмас шижоатини-ку, айтмай қўя қолай. Мен кўпинча Нарзулло аканинг бир фазилатига тан бераман: у киши хоҳ йўлда, хоҳ ишда бўлсин, доимо ижодий фикрлар, мулоҳазалар билан юради.

Нарзулло ака тайёрлаган газетанинг саҳифалари янги хонадонга тушган келиннинг уйига ўхшайди. Сарлавҳа, рукн, луқма, кичик сарлавҳа, танланган ҳарф, сурат ва иқтибослар моҳир каштачи қўли билан тўқилган мисол "ярқ" этиб кўзга ташланади, ўқувчилар эътиборини ўзига жалб этмай қолмайди. Шу боис Нарзулло Холиқов тайёрлаган газета сонлари туман жамоатчилигида яхши кутиб олинади. Бундан руҳланган масъул котиб эса ўз иш тажрибаларини бошқалар билан эринмасдан ўртоқлашади.

Нарзулло ака Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, журналист Очил Пардаев, Ғанижон Шарипов, журналистлар Нусратулло Шоймардонов, Раъно Шамсиддинова каби устозлардан ўрганган талабчанликни, маҳоратни, ишга масъулият билан ёндашишни, хуллас, барча ижодий тажрибаларини шу кунда ҳаётга татбиқ этиб келмоқда.

Мақоламиз қаҳрамони — Назрулло Холиқов бугун 50 ёшга тўлди, "элликвойлар" қаторидан мустаҳкам жой олди! Бу — камолот ёши. Бироқ ўсиб-улғайиш ҳамда маҳорат қирраларини эгаллашнинг чегараси бўлмайди. Нарзулло Холиқовга бир пайтлар ўзи танлаган ва умр бўйи боғланиб қолган ишида улкан муваффақиятлар, юксак парвозлар тилаймиз!

Аннамурод ЖУМАҚУЛИЕВ
Сариосиё тумани

Ҳа-зил

ПАРОДИЯ

Мана каминанинг мўъжаз кулбаси,
Зебу ҳашамлардан йироқ, тўпори.
Бу ўзим: ўзбекнинг Тарас Бульбаси.
Лабимда папирос. У — дардкаш ёрим.
Мана кўрпа-ёстиқ; оҳори кетган.
Бу электр чироқ, ярми ёнган шам.
Бу дунёдан не-не даҳолар ўтган,
Бир кун бу дунёдан ўтаман мен ҳам.

Маҳмуд Ғофур. "Ўзим ва уйим тасвири"

Мана бу чордевор бизга тегишли,
Ҳатто тополмайсан шифтидан васса.
Сичқонлар кечаси гоҳ пойга қилса,
Гоҳида рақс тушиб, ўйнайди "асса".
Тунлари шу кичик кулбада ётиб,
Келажак ҳақида сураман хаёл.
Девордаги сурат аҳли оилам,
Келинингиз бўлар четдаги аёл.
Манави полдаги эски китоблар,
Жавон йўқлигидан қўйганман тахлаб.
Чироқ кўп ўчади, газ ҳам жуда паст,
Шу тарзда мен ижод қиламан яхлаб.
Мана бу ошхона. Қозон-товоқлар.
Унинг ху бурчаги — ижодхонамдир.
Анави бостирма йўқ сигир учун,
Ёнида итхона. Ўнгида тандир.
Ўзи бой яшаган айт, қайси шоир?
Навоий каби тўқ умр кўрган кам.
Не зотлар этмаган бу дунёни тарк,
Навбат етса ундан ўтаман мен ҳам.

Ўткир САИДОВ

Мулоҳаза

ТИЛ ТИШГА ҚАРШИ

Ёхуд муомала маданияти

Тиш ёмон сўзларни айтган тилни тишлаб олгиси келар экан. Лекин тишлар "кариес"дан тўкилиб тушмоқда шекилли, тил тишдан қўрқмай қўйди ва хоҳлаган тарафига истаганча айлана бошлади. Тиш тилни бўйсундира олмай қолди. Наҳот бу тилнинг тишга исёни бўлса...

Инсон яратилибдики, у ўзининг гапира олиш ва фикрлаш қобилияти билан ўзга жонзотлардан ажралиб туради. Одамлар бир-бирига фикрларини баён этиш учун ўзаро муомалада бўлишади. Хўш, муомала маданиятининг гултожи не эканлигини биласизми? Гўзал муомалани узукка қиёсласак, шу узукнинг гавҳари шубҳасиз саломдир. Лекин шу гавҳар оддий бир тошга айланиб қолмаяптимикан? "Солийкум", "Қалейсан?" каби ҳар куни ғашга тегадиган чала сўзлар, тўлиқсиз саломларнинг янги-янги "мода"лари пайдо бўлмоқда. Йигитлар ўртасида туркчасига пешона уриштириш, қизларнинг чўлп-чўлп ўпишишларига кўзимиз тушиб, нақадар "завқ" оламиз. Замондошларимиз шу тарздаги салом-аликлари билан ўзлари ҳақида, таълим-тарбияси-ю, дунёқарашлари борасидаги дастлабки маълумотни тақдим этишади.

Муомала ҳақида сўз кетар экан, ҳозирги пайтдаги одамлар орасидаги муносабат ҳақида ўйламасликнинг иложи йўқ. Атрофга назар ташлаб кўринг-а. Қаранг, курраи заминда "хушмуомала" одамларнинг кўплигини кўриб "хурсанд" бўлиб кетасиз. Кўча-кўйда ёки транспортда юрганимизда баъзи бир нохуш воқеаларнинг гувоҳи бўламиз. Ёшларнинг бир-бирлари билан баланд овозда ярми рус, ярми ўзбек тилида муомала қилаётганини кўрамиз.

Нафақат ёшларимиз орасида, балки катталар орасида ҳам муомала маданиятини билмайдиган одамлар учрайди.

Нафиса АБДУВАҲОБОВА,
Тошкент давлат санъат институти журналистика факультети толибаси

Савод

ЖАННАТМАКОНМИ ЁКИ ЖАННАТМОНАНД?

Кейинги вақтларда "жаннатмакон" сўзини юртимизни, ўлкамизни сифатлаш маъносида ишлатиш кенг урф бўлди. Радио-телевидение, газета-журналлардан бу сўз шеърларга, шеърлардан қўшиқларга кўчди.

Шу ўринда савол туғилади: "жаннатмакон" сўзини биз ўз ўрнида, ўз маъносида ишлатаяпмизми? Бу ҳақда шахсий мулоҳазаларимни билдириб ўтсам.

"Жаннатмакон" сўзининг маъносини 1981 йилда Москвада "Рус тили" нашриётида чоп этилган 2 жилдлик "Ўзбек тилининг изоҳли луғати"дан топа олмадим. Луғатда "жаннат", "макон" сўзларига изоҳлар берилган, аммо улар қўшилиб келганда қандай маъно англатиши кўрсатилмаган. Шу сабаб улуғ адибимиз Қодирий ҳазратларига мурожаат қилдим:

Қодирийнинг "Калвак Маҳзумнинг хотира дафтаридан" асарида (А.Қодирий, "Ғирвонлик Маллавой" тўплами. Тошкент, Ғ.Ғулом номли Адабиёт ва санъат нашриёти, 1987 йил, 272-бет) "Падар жаннатмакон вафотлари билан ... маҳрум қилдилар" деган жумла бор экан.

Аниқ кўриниб турибдики, "жаннатмакон" сўзи бу ерда марҳумга нисбатан, унинг жойи жаннатдан бўлсин деган маънода ишлатилган. Бу сўз яқин-яқинларгача ҳам фақат мана шу маънода ишлатилиб келинган эди.

Кейинчалик уни ўлка, юрт сўзларига қўшиб, монанд сўзи ўрнига, яъни жаннатмонанд ўрнига жаннатмакон деб ишлатила бошланди.

Бундан бир неча йиллар олдин "моҳир боксчи" маъносини англатувчи "чарм қўлқоп устаси", "моҳир футболчи" маъносида келадиган "чарм тўп устаси" ва шу каби "уста"лар ўз ўрнида ишлатилаяптими, улар моҳир спортчи тушунчаси ўрнига чарм қўлқоп ёки чарм тўп тикувчи устани билдирмасмикин? — деб ўйлаб юрган ва танқид маъносида баъзи нарсаларни қоралаб ҳам қўйган эдим. Аммо ўша вақтлар Қодирий ҳазратларининг "Ўткан кунлар" романларини қайта варақлай туриб, "Уста Мўмин исмлик бир милтиқ устасининг отган ўқи билан кўкрагидан яраланиб йиқилди", — деган жумлани ўқиб қолдим. Бунда "милтиқ устаси" милтиқ ясайдиган уста эмас, снайпер, моҳир милтиқ отувчи маъноларида қўлланган. Шундан сўнг "чарм қўлқоп устаси" боксчига нисбатан тўғри қўлланилаётганлигига, Қодирий бобомиз ўзларининг машҳур романлари ҳақида "Бу икки китобни бир марта эмас, беш марта ўқиш керак. Шунда сиз турмушни, тарихни, сиёсатни, одобни, тилни ўрганасиз", — деб бекорга айтиб кетмаганликларига ишонч ҳосил қилдим.

Яна мавзуга қайтсак. Юқорида айтилган "Изоҳли луғат"дан "монанд" сўзини топиб ўқидим. Унинг биринчи маъноси "ўхшаш", иккинчи маъноси эса мос, мувофиқ экан. Муаллифлар буни асослаш учун мисоллар ҳам келтиришган:

1. Ўлкамиз жаннатга монанд (Ғафур Ғуломдан).
2. Исми жисмига монанд.

Фикримча, А.Қодирий ва Ғ.Ғуломдан олинган мана шу икки мисол "жаннатмакон" сўзини биз жаннатмонанд ўрнида бузиб қўллаётганимизни кўрсатиб турибди. Бунга тилшунос олимларимиз ҳам ўз муносабатини билдирадилар деган умиддаман.

Абдуқаҳҳор МУТАЛОВ,
ҳуқуқшунос

Муносабат

ХОЛИСЛИКНИ УНУТМАЙЛИК

Анчадан буён аския санъати тўғрисида бирор нарса қоралашни ният қилиб юргандим. "Ҳуррият"нинг 46-сонида чоп этилган "Аския — нозик санъат!" сарлавҳали мақола шу ниятнинг муддатдан илгари амалга ошишига туртки бўлди.

Аввало мазкур мақолани ўқиб чиқиш жараёнида туғилган баъзи эътирозли мулоҳазаларни муаллифдан узр сўраган ҳолда айтиб ўтсам. Ҳақиқатдан ҳам мақолада айтилганидек, аскияда ҳар иккала томон зоҳирий ва ботиний маъноларга эга гаплар билан бир-бирини мот қилишга ҳаракат қилади. Аскиядаги сўз ўйинларида ботинан куракда турмайдиган парнографик маънога эга савол-жавоблар қўлланилиши ҳам кўпчиликка яхши маълум. Муаллиф мақолада Саид Аҳмад домланинг аския ҳақидаги фикрини ўринли келтиради. Дарҳақиқат, аскиянинг фақат эркаклар даврасидагина айтилиши мақсадга мувофиқ келади. Шу боисдан ҳам аксарияти уят маъно касб этувчи аския гурунгларини телевидение ва радио орқали мунтазам бериб бориш тўғри бўлармикин? Фақат айрим байрамлардагина баҳраманд бўладиганимиз, гўзал санъат намуналарида ҳам рақибининг шаънига айтилган қўпол қочиримлар истаганча учрайди-ку! Телеэкран қаршисида фақат эркакларгина бўлмаслигини унутмайлик, ахир!

Шунингдек, мақола муаллифи ўз томошабинлари қалбидан жой олишга улгурган, "Ҳандалак" ҳажвий киножурнали муаллифларини аскияни яхши тушунмасликда айблабди. Агар бу дўстимиз "Ҳандалак"чилар ижоди билан яхшироқ танишганида бундай фикрга бормаган бўларди. Чунки Ортиқ Султонов ва Зокир Очилдиев ўз чиқишларида аскиядаги сўз ўйинларидан моҳирона фойдаланишга ҳаракат қилишади. Мақолада келтирилган мисолга келсак, бу ҳангомада қизиқчилар аскияни эмас, саёз ва сийқа гаплари билан ўзларидан бошқани кулдиролмайдиган нўноқ аскиячиларни енгил кулгу остига олишган. Шунинг учун бу ҳақда фикр билдирганда холисликни қўлдан бермай, кўрсатувнинг ҳам, аскиянинг ҳам ўз ўрни, мақсади ва, энг муҳими, ўз мухлислари борлигини унутмаслик лозим, деган фикрдамиз.

Рустам ЖАББОРОВ,
ЎзМУ магистранти

ОВОЗА
Бензиннинг нархи ошмасмиш!

G'uncha

QUYOSH

Elu yurtga mahliyo,
Osmonda sochar ziyo.
Berkinadi gohida,
Quyosh osmon shoxida.

KAPALAK

Bog'imdagi gulimga,
Kelib qo'ndi kapalak.
Kapalakni tutolmay,
Quva-quva men halak.

Kapalakjon, kapalak,
Kiyganing shohi, ipak.
Guldan-gulga qo'naver,
Bahordan berib darak.

QAYMOQ

Onam qo'ydi oldimga
qaymoq,
Qaymoq rangi judayam
oppoq.
Qaymoqni yeb, qildim men
huzur,
Sizga qoldirmabman,
kechiring, uzr.

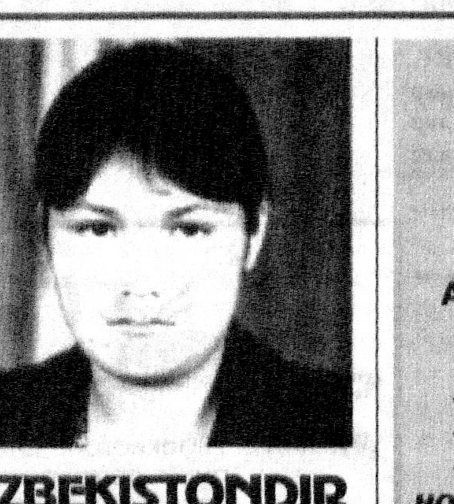

O'ZBEKISTONDIR

Bulbullarning sho'x navosi,
Tabiatning xush havosi.
Suvlarining zilolligi,
Bobodehqon halolligi.

Paxtasining har tolasi,
Qir-adirlar shalolasi.
Ellarga doim dostondir,
Bu yurt — O'zbekistondir.

Maftuna QURBONOVA,
Uzun tumanidagi 23-maktabning
5-sinf o'quvchisi

Дилрабо!
Сизни таваллуд айёмингиз билан чин дилдан муборакбод этамиз!
Лабингиздан кулги, чеҳрангиздан табассум аримасин.
Дўстларингиз Акбар, Нилуфар, Ирода

ДИҚҚАТ, ЯНГИЛИК!

Агар сиз соғлиғингиздан шикоят қилаётган бўлсангиз ҳамда сизни

— *қандли диабет, бўқоқ;*
— *асаб касалликлари, остеохондроз;*
— *эркаклар муаммолари: простатит, аденома, потенциянинг пасайиши, бепуштлик;*
— *инфаркт, инсульт ва оғир операциялардан кейин тез тикланиб олиш;*
— *буйрак ва сийдик йўллари касалликлари;*
— *сурункали бронхит, туберкулёз;*
— *аллергия касалликлари, бронхиал астма;*
— *тери касалликлари, псориаз, экзема ёки болангизнинг тез-тез касалликка чалиниши, яхши ривожланмаслиги каби ҳолатлар*

безовта қилаётган бўлса, у ҳолда сизга ушбу касалликларни даволашнинг (Франция маҳсулотлари асосида) янги, юқори сифатли, кафолатланган, 100 фоиз табиий усулларини таклиф этамиз.

Мурожаат учун телефонлар : 35-64-57, 22-48-65 (кечқурун).

Мусиқа ихлосмандлари диққатига!
Германияда ишлаб чиқарилган пианино сотилади.
Мурожаат учун телефон: 42-28-74.

"Ҳуррият" таҳририяти жамоаси газетанинг жонкуяр муаллифи, журналист Саидмурод САИДАҲМАД вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига ҳамдардлик билдиради.